

Nota van Antwoord Zienswijzen Netversterking westelijk Friesland

Datum: 4 januari 2021

Status: definitief

Colofon

Projectnaam	Netversterking westelijk Friesland
Projectnummer	P01825
Versienummer	4 januari 2021
Locatie	Gemeente Súdwest-Fryslân
Bevoegde gezagen	Minister van Economische Zaken en Klimaat Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties Minister van Infrastructuur en waterstaat (Rijkswaterstaat) Gedeputeerde Staten van Provincie Fryslân Burgemeester en wethouders van de gemeente Súdwest Fryslân College van dijkgraaf en heemraden van het Wetterskip Fryslân
Projectleiding	Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
Losse bijlagen	---
Auteur	BRO adviseurs

1. Inleiding

1.2 Zienswijzen

Van vrijdag 21 augustus 2020 tot en met donderdag 1 oktober 2020 hebben het ontwerp-inpassingsplan met ontwerp-uitvoeringsbesluiten, MER en onderliggende stukken voor het project Netversterking westelijk Friesland ter inzage gelegen (fase 1). Een ieder kon naar aanleiding van de ontwerpbesluiten een zienswijze indienen. Op de ontwerpbesluiten zijn binnen de zienswijzentermijn 7 zienswijzen binnengekomen.

De zienswijzen zijn geanonimiseerd en integraal opgenomen in de inspraakbundel Zienswijzen op Ontwerpbesluiten 'NETVERSTERKING WESTELIJK FRIESLAND '. Deze bundel is in te vinden via de link <https://www.rvo.nl/onderwerpen/bureau-energieprojecten/lopende-projecten/hoogspanning/netversterking-westelijk-friesland/fase-1>. De ontvangen zienswijzen zijn geregistreerd. Aan de indieners is een ontvangstbevestiging gezonden met daarin een registratienummer. Met de opzoektabel uit de bundel kan bij het ontvangen registratienummer het bijbehorende zienswijzenummer worden opgezocht.

Hoofdstuk 2 van deze Nota van Antwoord Zienswijzen Netversterking westelijk Friesland biedt een overzicht van de ingediende zienswijzen in samengevatte vorm. Deze zienswijzen zijn tevens voorzien van een reactie. Daarbij is aangegeven of en hoe met de zienswijzen rekening wordt gehouden in het inpassingsplan. De behandeling geschiedt in tabelvorm waarin elke zienswijze op basis van volgorde van het registratienummer wordt behandeld. De tabel bestaat uit vier kolommen. De eerste kolom geeft aan elk inhoudelijk punt uit de zienswijzen een eigen nummer. Dat nummer bestaat uit het registratienummer en een letter voor elk inhoudelijk punt zodat op eenvoudige wijze kan worden gezocht en verwezen naar een specifiek inhoudelijk punt. In de tweede kolom is het inhoudelijke punt samengevat weergegeven. In de derde kolom is de beantwoording van het inhoudelijke punt opgenomen. In de vierde kolom is per inhoudelijk punt aangegeven of dit leidt tot een wijziging in het inpassingsplan en/of één of meer van de ontwerpbesluiten.

1.2 Advies Commissie m.e.r.

Het MER is gelijktijdig met het ontwerp-inpassingsplan ter inzage gelegd. Een ieder heeft ook daarop zienswijzen kunnen indienen. De Commissie m.e.r. heeft op 14 oktober 2020 advies uitgebracht. In hoofdstuk 3 van deze Nota van Antwoord Zienswijzen Netversterking westelijk Friesland OB wordt ingegaan op dit advies.

1.3 Ambtshalve wijzigingen

In hoofdstuk 4 van deze Nota van Antwoord Zienswijzen Netversterking westelijk Friesland zijn de ambtshalve wijzigingen opgenomen die hebben plaatsgevonden ten opzichte van het ontwerp-inpassingsplan, de ontwerp-uitvoeringsbesluiten, het MER met bijbehorende onderliggende stukken.

2. Zienswijzen

Nr.	Zienswijze	Antwoord	Doorwerking in besluiten
Zienswijze 1			
a.	Aan de westzijde van het hoogspanningsstation Bolsward is de impact op het omringende landschap het duidelijkst, aangezien deze zijde het zichtbaarst is. Indiener stelt voor om te kiezen voor grijs neutraal kleurgebruik voor alle onderdelen van het station, om op die manier storende effecten te beperken/verzachten.	<p>Het voorstel van indiener sluit aan op plannen van TenneT. Het klopt dat er vanaf de westzijde er zicht is op de 110 kV velden waarmee de kabels op het station worden aangesloten. Er komt een hekwerk om het hoogspanningsstation. Voor de kleur van het hek wordt steengrijs of dennengroen gebruikt. Verder zijn er dicht achter het hek diverse hoogspanningscomponenten zichtbaar. TenneT gebruikt hoofdzakelijk (voor zover de componenten in deze kleur kunnen worden geleverd) grijze tinten voor de componenten in haar stations om deze zo min mogelijk te laten opvallen in het landschap. De volgende foto geeft een indicatie van hoe de componenten op de velden van hoogspanningsstation Bolsward eruit komen te zien.</p> 	Geen aanpassing

		<p>De op het station toe te passen kleuren zijn in de aanvraag omgevingsvergunning genoemd. Daarnaast zijn er in toelichting behorende bij de aanvraag afbeeldingen (foto's) opgenomen van vergelijkbare TenneT installaties/stations. Het Landschapsplan is als bijlage bij de vergunningsaanvraag ingediend.</p> <p>De gegevens en bescheiden die horen bij de aanvraag omgevingsvergunning voor het bouwen van het station zijn getoetst aan de door de gemeenteraad vastgestelde criteria in de gemeentelijke welstandsnota. De aanvraag is augustus beoordeeld door de onafhankelijke welstandscommissie Hûs en Hiem Welstandsadvisering en Monumentenzorg (hierna "de commissie"). De commissie is van mening dat de aanvraag voldoet aan redelijke eisen van welstand als bedoeld in artikel 12, eerste lid van de Woningwet. Wel wenst de welstandscommissie de te gebruiken materialen en kleuren voor de start van de bouw te laten bemonsteren. Dit stelt de welstandscommissie in staat om (indien nodig) te kunnen sturen op de definitieve uitstraling. Zo is geborgd dat de daadwerkelijk toe te passen materialen overeenkomen met hetgeen aangegeven is in de gegevens en bescheiden die horen bij de aanvraag omgevingsvergunning. Deze bemonstering is opgenomen in de ontwerpbeschikking omgevingsvergunning voor het bouwen van het station (UV 20200553).</p>	
Zienswijze 2			
a.	<p>Het perceel van indiener is relatief klein, waardoor er tijdens de uitvoering niet voldoende oppervlakte overblijft voor agrarisch gebruik. Voorgesteld wordt daarom om in de periode van uitvoering betreffend perceel in zijn geheel niet te</p>	<p>De kabelverbinding onder het perceel van indiener wordt door middel van een boring aangelegd. Gedurende de aanleg kan het perceel voor agrarische doeleinden worden gebruikt.</p>	Geen aanpassing

	<p>gebruiken voor agrarische doeleinden en daarvoor schadeloos gesteld te worden.</p>	<p>Voor de concrete vaststelling van een aanspraak op schadevergoeding en de exacte vaststelling van de omvang daarvan gelden aparte procedures. Schadevergoedingskwesties zijn voor de vaststelling van het inpassingsplan slechts relevant indien zij gevolgen hebben voor de financiële uitvoerbaarheid van het plan of indien de negatieve financiële gevolgen zo onevenredig zijn dat het plan niet op deze wijze mag worden vastgesteld door de Ministers.</p> <p>TenneT heeft haar schadebeleid beschreven in de 'Schade- & vergoedingengids Ondergronds 110-150 kV'. In deze schadegids is aangegeven hoe TenneT met schade en vergoedingen omgaat bij de aanleg en instandhouding van nieuwe hoogspanningsverbindingen. Er worden vier mogelijke oorzaken onderscheiden voor schade die voor vergoeding in aanmerkingen komen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - de vestiging van een zakelijk recht ten behoeve van de aanleg en instandhouding van de hoogspanningsverbinding; - de verwerving van een object; - de werkschade ten gevolge van uitvoeringswerkzaamheden; - planschade. <p>Bij de vestiging van een zakelijk recht hanteert TenneT het principe van volledige schadeloosstelling. TenneT zal hiervoor een aanbod doen. Wanneer de indiener hier niet mee kan instemmen kan worden besloten om over te gaan tot een drieskundigentaxatie nadat het zakelijk recht is ondertekend. Dit staat in de Algemene Bepalingen voor opstalrechten van TenneT 2013 onder art. 18.2.</p>	
b.	Perceel van indiener ligt in de buurt van een bedrijventerrein. Aanleg van een ondergrondse	De huidige bestemming - en niet de (mogelijke) toekomstige bestemming - is bepalend voor het	Geen aanpassing

	<p>kabel zou het onmogelijk maken om de agrarische bestemming in de toekomst te veranderen in een bestemming die vestiging van bedrijven op het perceel mogelijk maakt. Daardoor zou het onmogelijk worden om ooit nog een hogere waarde te ontvangen dan die voor grond met een agrarische bestemming. Indiener verlangt een betaling voor toekomstige vermogensschade.</p>	<p>antwoord op de vraag of indiener in aanmerking komt voor een schadevergoeding op basis van onderhavig inpassingsplan. Het huidige agrarische ruimtegebruik ter plaatse van de kabelcircuits blijft mogelijk (zie paragraaf 5.11.1 van de toelichting van het inpassingsplan). Bovendien sluit de aanwezigheid van ondergrondse elektriciteitskabels de vestiging van een bedrijfsbestemming niet uit.</p> <p>TenneT vergoedt alle schade die indiener lijdt door instandhouding van de hoogspanningsverbinding in het kader van de vestiging van een zakelijk recht. Zie daarvoor de beantwoording onder 2a.</p>	
Zienswijze 3			
a.	<p>Het hoogspanningsstation Bolsward komt bijna recht voor het huis van indiener te staan. Dit leidt mogelijk tot waardevermindering van het huis.</p>	<p>De Ministers zijn zich ervan bewust dat individuele belangen worden geraakt. Het tracé van de nieuwe verbinding en de locatie van het station zijn gebaseerd op een integrale afweging van verschillende belangen. In paragraaf 4.4. van de toelichting van het inpassingsplan is deze integrale afweging beschreven. In de afweging zijn de effecten van de nieuwe verbinding en het station op de leefomgeving van indiener betrokken. De effecten op de leefomgeving staan in hoofdstuk 5 van de toelichting beschreven. Op basis van de integrale effectenanalyse en regioadviezen (beiden onderdeel van de afwegingsnotitie) heeft het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat de locatie aan de Klaverweg aangewezen als voorkeursalternatief dat verder is uitgewerkt en vastgelegd in het inpassingsplan.</p> <p>Uit de onderzoeken die ten grondslag liggen aan het inpassingsplan is niet gebleken dat individuele belangen zodanig worden geschaad dat niet in redelijkheid tot de aanleg van de nieuwe verbinding</p>	<p>Geen aanpassing</p>

		<p>en het station conform het inpassingsplan kan worden besloten.</p> <p>Wanneer indiener meent dat hij door de vaststelling van het inpassingsplan voor de nieuwe ondergrondse kabelverbinding en het hoogspanningsstation schade heeft in de vorm van waardedaling van zijn onroerend goed, staat hem de mogelijkheid open een beroep te doen op de planschaderegeling. Op de aanvraag voor de tegemoetkoming in planschade wordt beslist wanneer het inpassingsplan onherroepelijk is geworden. Verzoeken om planschade kunnen worden ingediend bij het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Súdwest-Fryslân. De aanvraag wordt vervolgens doorgestuurd naar het Ministerie van EZK (zie paragraaf 7.3.4 van de toelichting van het inpassingsplan).</p>	
b.	<p>Indiener brengt naar voren dat niet bekend is hoeveel geluid het hoogspanningsstation Bolsward produceert en vreest voor (geluids)overlast.</p>	<p>Het klopt dat het hoogspanningsstation geluid gaat produceren. In het kader van een goede ruimtelijke ordening moet sprake zijn van een aanvaardbaar woon- en leefklimaat. Daarom zijn de effecten van het geluid dat door het hoogspanningsstation wordt geproduceerd beoordeeld. Die beoordeling is te vinden in paragraaf 5.8 van de toelichting van het inpassingsplan.</p> <p>Er is ten behoeve van het inpassingsplan akoestisch onderzoek gedaan voor de gebruiksfase (de representatieve gebruikssituatie) op basis van de locatie en lay-out van het hoogspanningsstation. Uit het onderzoek blijkt dat op de gevel van de woning van indiener langtijdgemiddelde beoordelingsniveaus kunnen optreden van ten hoogste 38 dB(A) in zowel de dag-, de avond- als de nachtperiode. De geluidseffecten blijven hiermee binnen de grenswaarden die gelden voor de dag-</p>	Geen aanpassing

		(max. 50dB(A), avond- (max. 45 dB(A) en nachtperiode (max. 40 dB(A) op basis van het Activiteitenbesluit. Dat geldt bovendien ook voor de piekwaarden in geluid. Gelet hierop kan worden gesteld dat sprake is van een toelaatbare en inpasbare situatie. Daarmee is het inpassingsplan op dit aspect uitvoerbaar binnen de wettelijke kaders. Het project voldoet daarmee aan de wettelijke voorwaarden en is aanvaardbaar in het kader van een goede ruimtelijke ordening.	
c.	Tijdens een inloopbijeenkomst heeft indiener de vraag gesteld waarom het hoogspanningsstation niet achter het bedrijventerrein kon zodat niemand er last van heeft. Reactie was dat er een windmolen stond waar eventueel een wijk vanaf kon vallen.	<p>De locatie achter het bedrijventerrein is in de afwegingsnotitie en het MER fase 2 opgenomen als stationslocatiealternatief 5. In de afwegingsnotitie zijn de stationslocatiealternatieven (incl. kabeltracés) beoordeeld op de onderdelen milieu, omgeving, techniek en kosten. Stationslocatiealternatief 5 scoorde op het onderdeel veiligheid 'licht negatief', omdat het kabeltracé in de plaatsgebonden veiligheidscontour (PR10⁻⁶) van een nabijgelegen windturbine ligt. Uiteindelijk is veiligheid één van de criteria geweest waarop stationslocatiealternatief 5 is beoordeeld.</p> <p>Op basis van de integrale effectenanalyse en regioadviezen (beiden onderdeel van de afwegingsnotitie) heeft het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat de locatie aan de Klaverweg aangewezen als voorkeursalternatief dat verder is uitgewerkt en vastgelegd in het inpassingsplan.</p>	
Zienswijze 4			
a.	Indiener geeft aan dat de watergang die tevens bluswatervoorziening voor het bedrijventerrein vormt door de gemeente moet worden onderhouden vanaf het water. De watergang is nu deels dichtgegroeid. Indiener stelt voor om de watergang vanaf het perceel van het	De watergang en de strook langs deze watergang maken geen onderdeel uit van het project. Daarom kan TenneT niet ingaan op het voorstel van de indiener.	Geen aanpassing

	<p>hoogspanningsstation te onderhouden, zodat de watergang weer kan worden verbreed. Zo komt de bluswatervoorziening niet meer in het geding en kan de watergang in de toekomst beter en gemakkelijker worden onderhouden.</p>	<p>Deze watergang heeft de status van schouwwatergang. Dit betekent dat deze belangrijk is voor het watersysteem (aan-, af en doorvoer van water). Anders dan hoofdwatergangen zijn de schouwwatergangen niet opgenomen in de Keur van het waterschap. Er is geen verplichte onderhoudsstrook van toepassing. De eigenaar is verantwoordelijk voor het schoonhouden van de schouwwateren.</p> <p>De gemeente is eigenaar en beheerder van de watergang. Ze geeft aan dat als de indiener plannen heeft voor de sloot, hij/zij een melding kan doen via: https://sudwestfryslan.nl/onderwerp/melding-doen/. Op 25 september 2020 is naar aanleiding van de ingekomen vraag de reactie van de gemeente telefonisch en per email gedeeld met de indiener.</p>	
Zienschijzen 5 & 6			
a.	<p>Er is niet in overleg getreden met indieners over het plan en er heeft geen communicatie over het project plaatsgevonden.</p>	<p>Kennisgeving van het voornemen om te starten met het project Netversterking westelijk Friesland heeft plaatsgevonden middels publicatie op 3 januari 2019. Deze publicatie heeft ook in huis-aan-huisbladen in de regio gestaan. In deze publicatie werd aangekondigd dat de concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau (hierna: NRD) ter inzage zou gaan liggen van 4 januari 2019 tot en met 14 februari 2019. De concept NRD heeft ter inzage gelegen bij het gemeenteloket Súdwest Fryslân in Sneek. Het concept was tevens te raadplegen via de website www.bureau-energieprojecten.nl. Tijdens de periode van terinzagelegging heeft eenieder de mogelijkheid gekregen om zienschijzen in te dienen. Uiteindelijk zijn op het concept NRD 37 unieke zienschijzen binnengekomen. Vanuit de omgeving zijn met betrekking tot stationslocatiealternatief 2 (in de NRD opgenomen als alternatief J) geen specifieke zienschijzen op de concept-NRD naar voren gebracht.</p>	<p>Geen aanpassing</p>

		<p>Gelijktijdig met de aankondiging van de terinzagelegging van de concept-NDR werd in deze zelfde publicatie kennisgegeven van twee inloopbijeenkomsten die werden georganiseerd door de Minister van Economische Zaken en Klimaat in samenwerking met de initiatiefnemer (TenneT) en andere betrokken partijen. Die bijeenkomsten hebben plaatsgevonden op 28 januari 2019 in Bolsward en op 29 januari 2019 in Wons. In mei 2019 hebben ook nog eens twee informatiebijeenkomsten plaatsgevonden.</p> <p>Gelet op het feit dat reeds op 3 januari 2019 kennisgegeven is van de terinzagelegging van de concept NRD, waarin ook stationslocatiealternatief 2 genoemd wordt, hadden indieners redelijkerwijs op de hoogte kunnen zijn van de mogelijkheid dat plannen gevormd zouden kunnen worden voor de bouw van een hoogspanningsstation op de locatie zoals deze nu is vastgelegd in het inpassingsplan. Tevens hadden ze tussen 4 januari 2019 tot en met 14 februari 2019 de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen op de concept NRD. Tijdens de informatieavonden in januari 2019 bestond ook al de mogelijkheid om vroegtijdig in overleg te treden met de initiatiefnemer.</p> <p>Bovenstaande communicatiemomenten hielden rechtstreeks verband met de formele procedure tot voorbereiding van het project. Voor de volledigheid is hieronder een overzicht opgenomen van de momenten waarop bredere communicatie heeft plaatsgevonden of had kunnen plaatsvinden tussen indieners en initiatiefnemer.</p>	
--	--	--	--

		<p>Voor het project zijn diverse informatieavonden gehouden waarbij breed is uitgenodigd en geïnformeerd:</p> <ul style="list-style-type: none">- 6 december 2018 Toelichting en overleg met Wijkvereniging, Noord II, Platform Bolsward, dorpsbelang Hichtum- (EZK) 28 en 29 januari 2019 resp. Bolsward (Café rest. De Groene Weide) en Wons (It Bynt)- (EZK/TenneT) 8 en 9 mei 2019 resp. Cornwerd en Bolsward (Cafe rest. Groene Weide)- (TenneT) 17 september 2019 inloop in Hotel De Wijnberg (Bolsward) <p>Daarnaast zijn diverse contacten geweest met betrokkenen ten aanzien van de landschappelijke inpassing van het project waarbij een afvaardiging van indieners aanwezig was:</p> <ul style="list-style-type: none">- 31 oktober 2019 Werkatelier landschappelijke inrichting (te Bolsward)- 19 mei 2020 concept Landschapsplan is gedeeld met indieners <p>Naast bijeenkomsten is tevens op meerdere momenten schriftelijk informatie verspreid:</p> <ul style="list-style-type: none">- kennisgevingen EZK - bij terinzagelegging concept NRD (4 januari 2019) en ontwerp IP (augustus 2020)- informatiebrieven TenneT zijn (breed) verzonden op 11 januari 2019 en 26 april 2019- nieuwsbrieven TenneT - september 2019 (VKA), 16 oktober 2019, februari 2020, mei 2020, augustus 2020 (ontwerp IP) <p>Daarnaast is er meerdere malen direct contact geweest tussen indieners en de omgevingsmanager van TenneT.</p>	
--	--	---	--

<p>b.</p>	<p>Indieners geven aan dat in samenspraak met initiatiefnemer TenneT besloten is een Liander onderstation te bouwen. Informatie en notities over de gespreksvoering van Liander met TenneT over het onderstation ontbreken. Ze verlangen daarom meer informatie ten aanzien van deze autonome ontwikkeling.</p>	<p>Doel van het project is een nieuw 110 kV-hoogspanningsstation te realiseren in westelijk Friesland om onder andere (toekomstige) duurzame energie-initiatieven, zoals het Windpark Fryslân aan te kunnen sluiten op het Nederlandse hoogspanningsnet. Voor het goed functioneren van het hoogspanningsstation Bolsward is een onderstation is niet noodzakelijk. Ook heeft nog geen besluitvorming plaatsgevonden over dit onderstation.</p> <p>Er zijn tussen de netbeheerders TenneT en Liander contacten geweest met betrekking tot de netverzwaring door TenneT en mogelijke aansluiting van Liander daarop. Dat sprake is van overleggen tussen deze private partijen komt doordat TenneT een klantrelatie met Liander heeft. In de startfase van de netversterking was er vanuit Liander nog geen duidelijkheid over een mogelijk aan te leggen onderstation en diens locatie. Liander heeft bij TenneT aangegeven een klantaansluiting op het nieuw te realiseren 110 kV hoogspanningsstation van TenneT te willen. In die hoedanigheid hebben TenneT en Liander overleggen gevoerd. Dit zijn overleggen tussen private partijen waar niet altijd verslagen van worden gemaakt. Zo er al verslagen zijn, zijn deze verslagen niet openbaar.</p> <p>Het Ministerie van EZK heeft daarnaast een zogenoemd regio-overleg Netversterking westelijk Friesland geïnitieerd waarvoor de initiatiefnemers en regionale partijen waren uitgenodigd. In dit verband is ook Liander als regionale partij uitgenodigd. Van het regio-overleg zijn desgewenst verslagen beschikbaar bij EZK (Directie Warmte en Ondergrond). Ook is Liander voor de informatieavonden in het gebied uitgenodigd om</p>	<p>Geen aanpassing</p>
-----------	---	---	------------------------

		uitleg te geven over haar relatie met de netversterking en over de mogelijke bouw van een onderstation. Daarmee was Liander niet als onderdeel van de netverzwaring in beeld maar als mogelijk vervolg op de netverzwaring. Van informatieavonden worden geen verslagen gemaakt.	
c.	Indieners brengen naar voren dat Liander een onderstation wil bouwen naast het hoogspanningsstation. Het inpassingsplan zou spreken over een "mogelijk toekomstig middenstation", terwijl uit de nieuwsbrieven van TenneT en uit het investeringsplan van Liander zou blijken dat het onderstation noodzakelijk is. Onduidelijk is de daadwerkelijk aangetoonde behoefte aan het onderstation en of dit onderstation noodzakelijk is voor het goed functioneren van het hoogspanningsstation.	<p>Het doel van dit project is een nieuw 110 kV-hoogspanningsstation te realiseren in westelijk Friesland om onder andere (toekomstige) duurzame energie-initiatieven, zoals het Windpark Fryslân aan te kunnen sluiten op het Nederlandse hoogspanningsnet. Dit nieuw te bouwen 110 kV-hoogspanningsstation maakt onderdeel uit van het verder versterken van het 110 kV-net in Noord-Nederland. Daarvoor zijn ook ondergrondse 110 kV-kabelcircuits nodig.</p> <p>Naast de plannen van TenneT om een hoogspanningsstation te realiseren, maakt Liander plannen om een onderstation (middenspanningsstation) te bouwen. Hiervoor wordt een zelfstandige procedure doorlopen. De behoefte aan een onderstation zal in het kader van die procedure onderbouwd moeten worden. Mogelijke bezwaren hiertegen, bijvoorbeeld met betrekking tot milieueffecten, kunnen dan in deze nieuwe procedure naar voren worden gebracht in de vorm van zienswijzen.</p> <p>Een onderstation op deze locatie is echter niet noodzakelijk voor het goed functioneren van het nieuw te bouwen hoogspanningsstation Bolsward.</p>	Geen aanpassing
d.	Indieners geven aan dat er opvallend veel aandacht wordt besteed aan de vraag of het onderstation naast het hoogspanningsstation kan worden gerealiseerd. Daarbij zouden niet alle milieuaspecten zijn meegenomen.	Vanwege in 5&6c genoemde redenen is het onderstation niet integraal meegenomen in de effectbeschrijving van het MER en in het inpassingsplan. Wel heeft er een eerste verkenning van mogelijke milieueffecten plaatsgevonden. Deze	

		<p>analyse is in een aparte, aanvullende notitie bij het MER opgenomen (bijlage V bij MER (<i>Aanvulling op MER – cumulatie station Liander</i>)). Dat het onderstation geen onderdeel uitmaakt van het onderhavige plan is ook expliciet benoemd in het MER.</p> <p>In het kader van transparantie is in het MER aandacht besteed aan het voornemen van Liander een onderstation te willen realiseren. Daartoe is in het MER een door Liander opgestelde bijlage opgenomen. In deze bijlage zijn de mogelijk aanvullende milieueffecten beschreven voor de aspecten geluid, landschap en Natura 2000-gebieden. Dit op basis van een selectie van Liander van milieuaspecten waarvan verwacht werd dat deze een onderscheidend effect hebben. Tijdens de nog door Liander te doorlopen procedure worden de milieueffecten nader onderzocht.</p>	
e.	<p>De Rijkscoördinatieregeling is van toepassing op het project. Alle besluiten die met elkaar samenhangen zouden volgens indieners daarbij gelijktijdig moeten worden ingebracht in de procedure. Betwist wordt of Liander wel een aparte aanvraag bij de gemeente kan indienen om het onderstation te realiseren. Het onderhavige plan zou om die reden opnieuw moeten worden aangevraagd, zodat het plan in zijn geheel vergund kan worden.</p>	<p>Omdat de rijkscoördinatieregeling, gezien de betreffende netspanning (lager dan 220 kV), niet automatisch van toepassing is voor de netversterking in Friesland is door de Minister van EZK een coördinatiebesluit c.q. toetredingsbesluit genomen¹. Het onderstation van Liander valt buiten de scope van het project als gedefinieerd in art. 1 van dit besluit. Aangezien de initiatiefnemer, TenneT, bepaalt wat de omvang van het project is, en een onderstation van Liander daar geen onderdeel van uitmaakt, is de Rijkscoördinatieregeling niet van toepassing op de vergunningaanvragen en bestemmingsplanwijzigingen die nodig zijn voor een onderstation.</p>	Geen aanpassing

¹ Besluit van de Minister van Economische Zaken tot toepassing van de Rijkscoördinatieregeling ten behoeve van het project Netversterking Marnezijl, 23 december 2016, DGETM-E&O/16179758.

f.	Het is niet duidelijk of en, zo ja, in welke mate, hoedanigheid en naar welke aard wordt omgegaan met de extra schade die wordt veroorzaakt bij realisatie van het onderstation van Liander.	Een onderstation van Liander maakt geen onderdeel uit van dit project. Zienswijzen die zien op de realisatie van een onderstation worden derhalve in het kader van dit project niet beantwoord. Er wordt door Liander een afzonderlijke procedure doorlopen, met de daarbij behorende rechtsbeschermingsmiddelen.	Geen aanpassing
g.	Indieners stellen dat onevenredig en op onredelijk veel vlakken schade wordt geleden door de komst van het hoogspanningsstation, in het bijzonder uitzichtschade, geluidsschade, gezondheidsschade en waardevermindering van onroerend goed. Een volledige schadeloosstelling van de negatieve effecten op de woon- en werkomgeving doet recht aan de situatie; planschade is daarvoor niet afdoende dekkend, mede gezien het normaal maatschappelijk risico, de onrechtmatige (overheids)daad, en de subjectieve elementen zoals angst vanwege gezondheidsrisico's die een rol spelen bij de waardevermindering.	<p>Zie de beantwoording onder 3a.</p> <p>Een tegemoetkoming in de planschade wordt toegekend voor zover de schade redelijkerwijs niet voor rekening van de aanvrager behoort te blijven en voor zover de tegemoetkoming niet voldoende anderszins is verzekerd. Een planschadevergoeding is een tegemoetkoming in de schade en niet een volledige schadeloosstelling. Dit is geregeld in de planschaderegeling. Het uitgangspunt van de planschaderegeling in afdeling 6.1. van de Wro is dat een individu, indien hij nadeel ondervindt ten gevolge van een ontwikkeling in de samenleving, dit nadeel in beginsel zelf behoort te dragen. Dat geldt ook voor nadelen die het gevolg zijn van een overheidsbesluit waarbij ten gunste van een zwaarwegend belang van de samenleving individuele belangen worden benadeeld. Alleen die schade wordt vergoed die uitkomt boven de financiële nadelen die behoren tot het maatschappelijk risico, dat elke burger behoort te dragen (Kamerstukken II 2002/03, 28 916, nr 3).</p> <p>Het schadebeleid van TenneT en de wettelijke planschaderegeling zijn betrokken in de afweging van belangen die bij de vaststelling van dit inpassingsplan moet worden gemaakt. De Ministers zijn van oordeel dat het schadebeleid van TenneT redelijk is en de toepasselijke wettelijke en buitenwettelijke schadevergoedingsregelingen</p>	Geen aanpassing

		toereikend zijn. De Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State heeft onder andere in haar uitspraken betreffende de Randstad Zuidring en Noordring 380 kV bevestigd dat de Ministers dit in redelijkheid van oordeel kunnen zijn (zaaknummers 200908100/1/R1 en 201210308/1/R1).	
h.	Vanwege groei van de onderneming hebben indieners een extra perceel (kadastraal sectie C perceel 391) aangekocht. Het betreft een perceel gelegen op het bedrijventerrein de Marne ten noorden van de eveneens aangekochte percelen kadastraal bekend sectie C, perceel 389, 393 en 364. Voor deze laatst genoemde percelen is een omgevingsvergunning afgegeven door de gemeente voor het vestigen van een transportbedrijf met bedrijfswoning, het stallen van vrachtwagens alsmede het realiseren van een tankstation. Het is onduidelijk voor indieners of deze afgegeven omgevingsvergunning ten volste kan worden benut en of er geen belemmeringen optreden.	<p>De voor indieners op d.d. 22 juni 2020 verleende omgevingsvergunning afwijken bestemmingsplan betreft een omgevingsvergunning voor de percelen sectie C, nr(s) 389, 393 en 364, gemeente Bolsward. Het hoogspanningsstation zal geen extra belemmeringen opleveren voor de met de omgevingsvergunning d.d. 22 juni 2020 mogelijk gemaakte invulling van de bovengenoemde percelen.</p> <p>Eenzijds geldt dat in de verschillende voor het hoogspanningsstation uitgevoerde onderzoeken (waaronder het geluidrapport) rekening is gehouden met de bestaande woning, gelegen op perceel nr. 392, behorende bij de onderneming die de extra percelen heeft aangekocht. Met de verleende omgevingsvergunning d.d. 22 juni 2020 worden ruimtelijk geen andere (geluids)gevoelige objecten op de extra aangekochte percelen nr(s): 389, 393 en 364 mogelijk gemaakt.</p> <p>Anderzijds zal op het terrein van het hoogspanningsstation geen gevoelige bestemming worden gerealiseerd die mogelijk beperkend zou kunnen zijn voor de toelaatbaarheid van de activiteiten op de bovengenoemde percelen van indieners.</p> <p>Het door indieners aangekochte perceel Sectie C, nr. 391, gemeente Bolsward maakt geen deel uit van het plangebied waarvoor op 22 juni 2020 een omgevingsvergunning is verleend. Voor dit perceel</p>	Geen aanpassing

		<p>geldt derhalve het vigerende bestemmingsplan "Bolsward de Marne". Op grond van het vigerende bestemmingsplan en de huidige bestemming kunnen op het perceel nr. 391 geen (geluids)gevoelige objecten worden gerealiseerd.</p> <p>Overigens zal op het terrein van het hoogspanningsstation geen gevoelige bestemming worden gerealiseerd die mogelijk beperkend zou kunnen zijn voor de toelaatbaarheid van activiteiten op perceel nr. 391.</p>	
i.	<p>Indieners vrezen dat indien zij de uitbreiding van de bedrijfsvoering willen doorvoeren, de geluidsnormen van het Activiteitenbesluit milieubeheer worden overschreden wanneer het hoogspanningsstation gerealiseerd wordt op de voorziene locatie. Dat heeft tot gevolg dat toekomstige nadere bedrijfsvoeringen en uitbreidingen op bedrijventerrein De Marne mogelijk worden tegengehouden. De financiële consequenties daarvan voor het bedrijf van indieners zullen groot zijn.</p>	<p>Het hoogspanningsstation maakt geen onderdeel uit van het geluidsgezoneerde industrieterrein. Het geluid van het hoogspanningsstation wordt dus niet 'opgeteld' met het geluid van de inrichtingen op het industrieterrein en ook niet getoetst aan de zonegrens. Dit vormt dus ook geen belemmering voor een verdere uitbreiding van de activiteiten op het geluidsgezoneerde industrieterrein.</p> <p>Bij de exploitatie van de inrichting van indieners zal moeten worden voldaan aan de bepalingen van het Activiteitenbesluit. Hierbij gaat het om een zelfstandige afweging per inrichting. Bij deze afweging op basis van het Activiteitenbesluit wordt geen rekening gehouden met cumulatie van geluid. Het hoogspanningsstation zal daarmee ook geen extra belemmering vormen voor het gebruik van het perceel van indiener.</p> <p>Op het terrein van het hoogspanningsstation wordt ook geen gevoelige bestemming gerealiseerd die mogelijk beperkend zou kunnen zijn voor de toelaatbaarheid van activiteiten op het perceel van indiener.</p>	Geen aanpassing
j.	<p>Uit de Afwegingsnotitie Netwerkversterking Westelijk Friesland en uit brieven van de</p>	<p>Bij het planproces, waaronder het bepalen van het voorkeursalternatief, is rekening gehouden met de</p>	Geen aanpassing

	<p>gemeente en provincie d.d. 26 juni 2020 respectievelijk 25 juni 2020 blijkt dat draagvlak een wezenlijk belangrijke factor is om stationslocatie 2 als voorkeursalternatief te kwalificeren. Uit deze documenten blijkt echter geenszins op basis van welke methode het vermeende draagvlak getoetst is. De enige reden die aangevoerd zou worden is dat er indrukken zijn geweest op een informatieavond die zouden resulteren in draagvlak voor stationslocatiealternatief 2. Indieners vinden dit geen rechtens aanvaardbare en objectieve methode om draagvlak in de omgeving te toetsen. Aangevoerd wordt dat de Afdeling naar voren gebracht heeft dat draagvlak een doorslaggevende factor moet zijn in belangenafwegingen van een bevoegd gezag. Daarom dient het volgens indieners op deugdelijke wijze getoetst te worden.</p>	<p>effecten op de omgeving (zie paragrafen 4.4 en 7.5 van de plantoelichting). Hiertoe zijn de effecten onderzocht en getoetst. De mate van draagvlak blijft in zekere zin subjectief en is daarom lastiger toetsbaar. Daarom is er een omgevingsanalyse uitgevoerd voor de verschillende stationslocatiealternatieven, waarbij op diverse wijzen de input vanuit de omgeving betrokken is (zie paragraaf 4.4.4). Dat lokaal draagvlak een belangrijk aspect is geweest bij de totale belangenafweging om te komen tot het gekozen voorkeursalternatief, blijkt wel uit de door indiener aangehaalde afwegingsnotitie en het regioadvies.</p> <p>In aanvulling op bovenstaande geldt dat het bestaan van draagvlak niet beslissend is voor de rechtmatigheid van een besluit. Het bevoegd gezag moet een afweging maken tussen het nationale belang (van een duurzame energievoorziening) en de belangen van de omwonenden. Het ontbreken van draagvlak op lokaal niveau is in die belangenafweging niet zonder meer het meest zwaarwegend. Dat blijkt uit de uitspraak van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State (ABRvS) van 21 februari 2018 inzake het inpassingsplan 'Windpark De Drentse Monden en Oostermoer' (ECLI:NL:RVS:2018:616).</p> <p>Concluderend kan gesteld worden dat er – los van normatieve oordelen over de gang van zaken en de manier waarop gedocumenteerd is over het meten van draagvlak – met betrekking tot dit punt geen juridische belemmeringen bestaan die vaststelling van het rijksinpassingsplan in de weg staan.</p>	
k.	<p>De nut en noodzaak van het project blijken onvoldoende uit het inpassingsplan en het MER. Algemeen bekend is dat Windpark Fryslân over</p>	<p>In 2016 is voor het Windpark Fryslân een rijksinpassingsplan vastgesteld. Het windpark is inmiddels in aanbouw. TenneT is op grond van de</p>	<p>Geen aanpassing</p>

	<p>ongeveer vijftientig jaar dient te worden afgebroken. Bovendien is het onderdeel van het rijksbeleid dat duurzame energieopwekking op het land wordt beperkt. Dat blijkt bijvoorbeeld uit de Nationale Omgevingsvisie (NOVI). Het doel om de capaciteit op het elektriciteitsnet te vergroten, ontbreekt daarom volgens indieners volledig. Verzocht wordt om daarom het hoogspanningsstation niet te realiseren, ook om hiermee strijd met een goede ruimtelijke ordening te voorkomen.</p>	<p>Elektriciteitswet 1998 verplicht grootschalige energie-initiatieven aan te sluiten op het elektriciteitsnet. Bovendien heeft het Ministerie van Economische Zaken bij brief van 11 juli 2016 TenneT verzocht een netverzwaring te starten voor aansluiting van duurzame energieprojecten in deze regio.</p> <p>Er is in het rijksinpassingsplan voor de windturbines van het Windpark Fryslân een tijdelijke bestemming opgenomen van maximaal 30 jaar na inwerkingtreding (2018). Daarnaast zijn in de verschillende vergunningen maximale termijnen voor de instandhouding van de windturbines opgenomen. In principe wordt uitgegaan van een exploitatietermijn van minimaal 25 jaar vanaf 2021. Er kunnen na deze termijn redenen zijn van economische, technische en ruimtelijke aard om een ander plan te ontwikkelen met duurzame energieopwekking. Dit sluit echter niet uit dat het windpark langer kan draaien als dat economisch en ruimtelijk nog steeds zinvol is. Met deze regelingen in het inpassingsplan voor het windpark en de bijbehorende vergunningen is geborgd dat er een nieuw afwegingsmoment is. Dat doet niets af aan het feit dat blijvend zal worden ingezet op de ontwikkeling van (duurzame) energie in deze regio en mede daarvoor een versterking van het net noodzakelijk is en blijft.</p> <p>Dit blijkt ook uit berekeningen die zijn uitgevoerd in 2015 dat versterking van het hoogspanningsnet in Westelijk Friesland noodzakelijk is, zoals benoemd in paragraaf 1.3 van de toelichting van het inpassingsplan. In 2017 is opnieuw een berekening uitgevoerd waaruit bleek dat deze netversterking nog steeds noodzakelijk is. Zie ook paragraaf 2.1</p>	
--	---	--	--

		<p>van de Notitie Reikwijdte en Detailniveau milieueffectrapportage d.d. 4 april 2019.</p> <p>Hiermee is de nut en noodzaak van de netverzwaren voldoende geborgd en niet afhankelijk van de exploitatieperiode van Windpark Fryslân. Op basis van deze nut en noodzaak heeft er vervolgens een uitvoerige en zorgvuldige afweging plaatsgevonden van planologische aspecten, waaruit gebleken is dat de stationslocatie aan de Klaverweg vanuit een goede ruimtelijke ordening het meest geschikt is.</p> <p>De realisatie van het 110kV-station is tevens getoetst aan de uitgangspunten van de Nationale Omgevingsvisie (NOVI), namelijk in paragraaf 3.1.4 van de toelichting van het inpassingsplan. Het 110kV-station sluit aan op de integrale prioriteit 'Ruimte voor klimaatadaptatie en energietransitie', vooral de daartoe behorende beleidskeuze 1.3 ('We maken de energie-infrastructureur geschikt voor duurzame energiebronnen en reserveren daarvoor ruimte'). Voorts is in de NOVI de realisatie en instandhouding van het hoogspanningsnet van 110kV en hoger opgenomen als nationaal belang ('realiseren van een betrouwbare, betaalbare en veilige energievoorziening, die in 2050 CO2-arm is, en de daarvoor benodigde infrastructuur'). Het voorliggende inpassingsplan is derhalve niet strijdig met de NOVI.</p>	
I.	<p>In de eerste fase van het MER is als uitgangspunt een afstand van 40 meter aangehouden tot woonkernen in verband met magnetisch straling afkomstig van het hoogspanningsstation. Indieners betwisten dat een afstand van 40 meter afdoende is om omwonenden te beschermen tegen de nadelige</p>	<p>Uitgangspunt is het beleidsadvies met betrekking tot bovengrondse hoogspanningslijnen (2005, ministerie van VROM SAS/2005183118). De kern van dit beleidsadvies – gebaseerd op het voorzorgprincipe – is dat nieuwe situaties waarbij kinderen langdurig worden blootgesteld aan magneetvelden van bovengrondse hoogspanningslijnen met een</p>	Geen aanpassing

	<p>gezondheidseffecten. Er is onbegrip voor de locatie van het station nabij woningen met gezinnen.</p>	<p>jaargemiddelde hoger dan 0,4 microtesla zoveel als redelijkerwijs mogelijk is, vermeden moeten worden.</p> <p>Dit beleidsadvies is alleen van toepassing op bovengrondse hoogspanningsverbindingen en dus niet op het hoogspanningsstation en de ondergrondse kabelcircuits die in het inpassingsplan mogelijk worden gemaakt.</p> <p>De Commissie voor de milieueffectrapportage heeft in haar advies van 10 juli 2017 uiteengezet hoe in het MER om te gaan met magneetvelden bij hoogspanningsverbindingen. Daarin wordt geadviseerd om in het kader van het MER voor alle onderdelen van het hoogspanningsnet waar sprake is van aanleg, uitbreiding of aanpassing de indicatieve magneetveldzone te bepalen en inzichtelijk te maken hoeveel gevoelige bestemmingen er binnen deze zone voorkomen. Bij het voorkeursalternatief zijn vanwege zorgen in de omgeving de gevoelige objecten in de nabijheid van kabels en hoogspanningsstations in beeld gebracht.</p> <p>TenneT heeft in het verleden bij diverse min of meer vergelijkbare hoogspanningsstations magneetveldberekeningen uitgevoerd. Daaruit volgt dat de contour van 0,4 microtesla (jaargemiddeld) voor stationslocaties binnen 40 meter van het hek van een station is gelegen. In het MER eerste fase is daarom uitgegaan van stationslocatiealternatieven waarvoor geldt dat het hek op ten minste 40 meter afstand vanuit de erfrens van gevoelige bestemmingen (woningen, scholen, crèches en kinderdagopvangplaatsen) is gelegen. Alle stationslocatiealternatieven voldoen aan deze afstand.</p>	
--	---	--	--

		In het kader van het inpassingsplan is er vervolgens voor het project een specifieke 0,4-microteslacontourberekening uitgevoerd op basis van de notitie "Afspraken over de berekening van de "magneetveldzone" bij ondergrondse kabels en hoogspanningsstations behorende tot de Randstad 380 kV verbinding" (RIVM, 3 november 2011). Uit deze berekening blijkt dat er geen nieuwe situaties ontstaan waarbij gevoelige bestemmingen langdurig worden blootgesteld aan magneetvelden boven de 0,4 microTesla jaargemiddeld. Er liggen geen woningen binnen de berekende 0,4-microteslacontour.	
m.	Stationslocatiealternatieven 2 en 5 worden als gelijkwaardig beoordeeld in de effecten- en gevoeligheidsbeoordeling van de alternatieve locaties. Op het thema geluid scoort locatie 2 echter negatiever dan locatie 5, vanwege cumulatie van geluidhinder. Bovendien vallen de verwachte investeringskosten bij locatie 2 uit op 110% van de verwachte investeringskosten, terwijl dit bij locatie 5 100% is. Het is derhalve onbegrijpelijk waarom stationslocatiealternatief 2 de voorkeur heeft.	De keuze van de hoogspanningsstationslocatie en het tracé van de hoogspanningskabels heeft plaatsgevonden op basis van een integrale afweging van milieuaspecten, kosten, (net)techniek en omgeving (draagvlak). Hoewel stationslocatiealternatief 2 hogere investeringskosten en een hogere geluidscumulatie heeft, heeft dit stationslocatiealternatief de minste impact op het landschap en leidt het tot de minste hinder voor de omgeving. Daarnaast is stationslocatiealternatief 2 technisch en financieel goed uitvoerbaar en in overeenstemming met het regio-advies.	Geen aanpassing
n.	Indieners geven aan dat de geluidseffecten van het onderstation van Liander onder meer in cumulatief verband zullen leiden tot een onaanvaardbaar hoge mate van geluidshinder in de woon-, werk- en leefomgeving van indieners. Daarom verzoeken zij stationslocatiealternatief 2 buiten beschouwing te laten.	Verwezen wordt naar de beantwoording onder f. Een onderstation maakt geen onderdeel uit van dit project en zal in een separate procedure onderbouwd moeten worden, ook wat betreft geluidaspecten. Bovendien blijkt uit bijlage V bij het hoofdrapport MER (<i>Aanvulling op MER – cumulatie station Liander</i>) dat wanneer geluidreducerende maatregelen worden getroffen en wanneer rekening wordt gehouden met andere geluidreducerende objecten in de omgeving, er (op basis van expert judgement) met zekerheid te	Geen aanpassing

		stellen is dat een overschrijding van de geluidnorm kan worden voorkomen.	
o.	In het MER ontbreekt een heldere samenvatting die toegankelijk is voor een breed publiek en die de keuze in de verschillende fasen van het trechteringsproces duidt en voldoende visualisaties die de verschillende locaties normaal in kaart brengen, terwijl dit zeer waardevol wordt geacht door de commissie m.e.r.	Het hoofdrapport MER voorziet in een samenvatting van 9 pagina's die het hele proces omvat. Zie verder ook het advies van de Commissie m.e.r. (d.d. 14 oktober 2020) met betrekking tot deze netversterking.	Geen aanpassing
p.	In het MER en in de Afwegingsnotitie wordt niet aangegeven in hoeverre stationslocatiealternatief 5 geen alternatief is met aanmerkelijk minder bezwaren die aan het verlenen van een omgevingsvergunning in de weg staat. Dit moet op basis van jurisprudentie van de Afdeling voldoende gemotiveerd worden, nu dit alternatief tot een gelijkwaardig resultaat leidt vergeleken met stationslocatiealternatief 2.	<p>De Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State heeft op 17 augustus 2020 het volgende uitgesproken:</p> <p><i>"Indien een project op zichzelf aanvaardbaar is, noopt het bestaan van alternatieven slechts dan tot het onthouden van medewerking, indien op voorhand duidelijk is dat door verwezenlijking van één of meerdere alternatieven een gelijkwaardig resultaat kan worden bereikt met aannemelijk minder bezwaren"</i> (ECLI:NL:RVS:2020:1955).</p> <p>In bovenstaand citaat heeft medewerking betrekking op het verlenen van een omgevingsvergunning door een college van burgemeester en wethouders. Voor onderhavig plan kunnen hiervoor respectievelijk rijksinpassingsplan en Minister van Economische zaken en Klimaat worden gelezen.</p> <p>Wanneer de resultaten uit het MER voor stationslocatiealternatief 2 vergeleken worden met die voor stationslocatiealternatief 5, komt daaruit niet naar voren dat de keuze voor locatie 5 gepaard gaat met aannemelijk minder bezwaren ten opzichte van de keuze voor locatie 2. In het MER is opgenomen dat zowel alternatief 2 als alternatief 5 een maximale geluidbelasting van 45 tot 50 dB op de dichtstbijzijnde woning veroorzaken. Daarmee is</p>	Geen aanpassing

		<p>een normoverschrijding (>50 dB) voor beide locaties uitgesloten. In het MER zijn daarnaast ook de effecten van het station in combinatie met andere geluidbronnen beoordeeld. Voor locatie 2 geldt een lichte toename van het geluid op de gevel van de dichtstbijgelegen woningen met 1,5 dB. Bij locatie 5 is deze cumulatie verwaarloosbaar klein (zie paragraaf 4.5 Deelrapport MER fase 2 en tabel 5.6 <i>Hoofdrapport Milieueffectrapportage</i>). Het verschil in geluidseffecten tussen de twee locatiealternatieven is derhalve zeer beperkt en er is geen sprake van normoverschrijding. Er kan dus niet gezegd worden dat locatie 5 op dit vlak aannemelijk minder bezwaren kent.</p> <p>Uit het MER komen ook geen andere aanwijzingen naar voren die zouden moeten leiden tot het oordeel dat bij de keuze voor locatie 5 aannemelijk minder bezwaren met zich meebrengt. Als beredeneerd onder m. zijn er factoren waarbij locatie 2 de voorkeur verdient boven locatie 5, bijvoorbeeld met betrekking tot nettechnische aspecten. Daarom wordt uit het MER voldoende duidelijk dat met de keuze voor locatie 5 geen gelijkwaardig resultaat met aannemelijk minder nadelen wordt bereikt. De mogelijkheid tot de keuze voor locatie 2 in het inpassingsplan wordt daarmee niet in de weg gestaan door het bestaan van de mogelijkheid om te kiezen voor locatie 5.</p>	
q.	<p>In de toekomst zijn er meer (energie)projecten te verwachten in de regio. De Commissie m.e.r. beveelt daarom aan om inzichtelijk te maken welke ontwikkelingen er (mogelijk) te verwachten zijn, bijvoorbeeld in de vorm van een tijdlijn. Dat is niet gebeurd in het MER. Daarnaast zijn niet alle autonome ontwikkelingen genoemd en is de verwachte besluitvorming niet beschreven.</p>	<p>Het klopt dat de Commissie m.e.r. in het advies op de NRD aanbeveelt om toekomstige ontwikkelingen - bijvoorbeeld met een tijdlijn - inzichtelijk te maken in het MER. De Commissie doelde daarbij onder andere op projecten die uit de Regionale Energiestrategieën (RES) zullen volgen. De concept RES Fryslân legt de toekomstige ambitie vast en geeft een aantal projecten weer die al gerealiseerd</p>	Geen aanpassing

	<p>Volgens de Commissie m.e.r. zijn vooral de gecumuleerde effecten van verschillende projecten van belang. Voor indieners is het daarom van belang dat dit inzichtelijk en transparant wordt weergegeven.</p>	<p>zijn of in de pijplijn zitten (waaronder Windpark Fryslân en Windpark Nij Hiddum-Houw). De concept RES geeft echter nog geen locatie specifieke informatie over projecten die mogelijk in de toekomst te verwachten zijn. Hierdoor is het dus ook nog niet mogelijk om een uitspraak te doen over de verwachte besluitvorming en tijdlijn van (mogelijk) te verwachten projecten.</p> <p>De projecten die in de pijplijn zitten en die relevant zijn voor de locatie van het hoogspanningsstation, zijn wel meegenomen in het MER als autonome ontwikkelingen. Het gaat bijvoorbeeld om de projecten Windpark Fryslân en Windpark Nij Hiddum-Houw. De autonome ontwikkelingen die in het MER zijn opgenomen, zijn afgestemd met de gemeente en de provincie om volledigheid te borgen. Andere ontwikkelingen zijn niet opgenomen omdat er (1) nog geen besluit over is genomen en daarom niet als autonome ontwikkelingen in het MER zijn opgenomen of (2) omdat ze niet leiden tot cumulatieve effecten met het hoogspanningsstation en de locatiekeuze voor het hoogspanningsstation niet beïnvloeden.</p>	
r.	<p>Het landschapstype energielandschap is niet uiteengezet in het MER, terwijl de Commissie m.e.r. aangeeft dat duidelijk aangegeven moet worden wat onder de landschapstypen open landschap en energielandschap moet worden verstaan. Voorts vermeldt het MER niet of het plan 'goed zichtbaar' of als 'landschappelijk ingepast' gekwalificeerd is en kan worden in de nabije omgeving.</p>	<p>In de NRD is de term 'energielandschap' gebruikt als een van de uitgangspunten voor de locatie van zoekgebieden. Uit de zienswijzen op de concept-NRD bleek dat deze term verwarrend was. Dit gaf de Commissie ook mee in het advies. Daarom is ervoor gekozen om de term 'energielandschap' niet meer te gebruiken in het MER, maar om in plaats daarvan de verschillende eisen aan de locaties van de zoekgebieden te specificeren (zie MER hoofdrapport paragraaf 1.5.2.). Een van de uitgangspunten in de locatieonderbouwing was dat het station aan moet sluiten bij bestaande energie infrastructuur en/of windparken, zoals de bovengrondse 110 kV-</p>	Geen aanpassing

		<p>hoogspanningsverbindingen en windparken Nij Hiddum-Houw en Windpark A7. En waar dat kan zoveel mogelijk aansluiten bij bestaande industriegebieden/grootschalige bedrijfsbebouwing. Deze voorgenoemde elementen kunnen worden beschouwd als (de onderdelen van) het 'energielandschap'.</p> <p>Voor de zichtbaarheid van het station wordt verwezen naar hoofdstuk 2 van het Deelrapport Effectstudies MER fase 2. Hier is de zichtbaarheid beoordeeld en zijn ter onderbouwing visualisaties van het station opgenomen. Maatregelen voor de landschappelijke inpassing zijn uitgewerkt in het inpassingsplan (paragraaf 5.5.3).</p>	
s.	<p>In de Integrale Effect Analyse (IEA), die ten grondslag ligt aan de keuze voor het voorkeursalternatief ontbreekt een integrale afweging tussen draagvlak, kosten, milieu en (net)techniek. Bovendien ontbreekt de IEA in de ter inzage gelegde stukken. Dat betekent dat niet kan worden beoordeeld hoe de minister tot de locatiekeuze in kwestie is gekomen, wat in strijd is met het zorgvuldigheidsbeginsel (art. 3:2 Awb).</p>	<p>Op basis van de 'Integrale Effect Analyse voor de Netversterking westelijk Friesland' (17 mei 2019) is per brief van 21 mei 2019 advies gevraagd aan "de regio" (waaronder provincie Friesland en gemeente Súdwest-Fryslân). Deze adviezen zijn meegenomen in de <i>Afwegingsnotitie voorkeursalternatief Netversterking westelijk Friesland</i>. Deze afwegingsnotitie ligt ten grondslag aan de keuze voor het voorkeursalternatief op basis van een integrale afweging tussen draagvlak, kosten, milieu en (net)techniek.</p> <p>De afwegingsnotitie heeft tijdens de periode van terinzagelegging van de ontwerpbesluiten, die duurde van 21 augustus 2020 tot en met 1 oktober 2020, ter inzage gelegen. Het document is opgenomen in het bijlagenboek van het inpassingsplan (bijlage 13). Aangezien het document ter inzage heeft gelegen, bestaat er op dit punt geen strijdigheid met het zorgvuldigheidsbeginsel in de zin van art. 3:2 Awb.</p>	Geen aanpassing

t.	De akoestische onderzoeken zijn onzorgvuldig en onvolledig. Gesteld wordt dat een schakelstation voor hoogspanningsleidingen een tonaal geluid produceert. Uit de rekenresultaten langetijdgemiddelde beoordelingsniveau zou blijken dat bepaalde woningen net aan de grenswaardes van art. 2.17 Activiteitenbesluit milieubeheer voldoen. De minieme verschillen met de grenswaarden vereisen verder onderzoek naar geluidshinder. Wanneer een andere rekenmethode gebruikt wordt, namelijk een methode die rekening houdt met een correctie van 6 dB(A) in plaats van 5dB(A), ontstaat er wel een overtreding van het Activiteitenbesluit milieubeheer.	Bij de beoordeling van het geluid van het hoogspanningsstation is rekening gehouden met een toeslag van 5 dB voor het tonale karakter van het geluid. Dit is conform de Handleiding Meten en Rekenen industrielawaai (HMRI 1999). Een grotere toeslag (van bijvoorbeeld 6 dB) is op geen enkele wijze aan de orde.	Geen aanpassing
u	Het bestaan van cumulatie van geluid wordt wel erkend in het rapport betreffende de akoestische onderzoeken, maar alleen het geluid van het bedrijventerrein wordt hierbij meegenomen, terwijl andere factoren, zoals de rijksweg A7, buiten beschouwing worden gelaten. Dat maakt de rekenresultaten niet representatief voor de realiteit, ofwel onbruikbaar.	De cumulatie van geluid is betrokken bij de beoordeling/afweging in hoeverre sprake is van een verslechtering van de geluidssituatie. Gesteld kan worden dat de cumulatieve geluidbelasting minimaal (niet meetbaar) zal toenemen na realisatie van het 110 kV-station. Indien hierbij ook rekening zou worden gehouden met de bijdrage van wegverkeerslawaai van de Rijksweg A7, zal de cumulatieve geluidsbelasting niet anders worden. De conclusie verandert dan niet.	Geen aanpassing
v.	Tevens gaat het rapport niet of te kort in op laagfrequent geluid. De met betrekking tot het beoordelen van laagfrequent geluid gebruikte Vercammencurve wordt niet geschetst in het rapport. De conclusie dat deze curve niet wordt overschreden is daardoor niet te controleren. Het rapport gaat ook enkel in op laagfrequent geluid binnen woningen – en niet op dat aan de gevel. Voorts wordt onvoldoende belicht wat de effecten zijn van (extra)laagfrequent geluid op de woon-werk en leefomgeving.	In het rapport wordt aandacht besteed aan het mogelijk optreden van laagfrequent geluid (paragraaf 3.2). Verwacht worden laagfrequente geluidsniveaus van ten hoogste 47 dB bij 100 Hz. Volgens de Vercammencurve geldt een waarde van 39 dB bij 100 Hz voor de geluidsniveaus binnen geluidgevoelige ruimten. Met een waarde van maximaal 47 dB buiten de woning wordt daar aan voldaan. In recente uitspraken van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State (ECLI:NL:RVS:2020:2308 en	Geen aanpassing

		ECLI:NL:RVS:2020:1230) is nogmaals bevestigd dat hiermee ervan mag worden uitgegaan dat geen sprake is van onaanvaardbare hinder als gevolg van laagfrequent geluid.	
w.	<p>Indieners geven aan dat op minder dan 100 meter van de beoogde locatie zich kwetsbare objecten bevinden. Dat neemt de rechtsplicht met zich mee om op basis van de meest recente publicaties te onderzoeken of er door magnetische straling veroorzaakte negatieve gezondheidseffecten zijn of kunnen zijn bij mensen in de omgeving. Algemeen bekend zou zijn dat magneetvelden van hoogspanningsleidingen leiden tot diverse ernstige negatieve gezondheidseffecten. TenneT hanteert bovendien een norm van 0,4 MicroTesla om te beoordelen of er significante negatieve gezondheidseffecten zijn. Indieners stellen dat er epidemiologische onderzoeken zijn waarin een verband met negatieve gezondheidseffecten al wordt aangetoond bij een norm van 0,2 MicroTesla.</p>	<p>De kern van het beleidsadvies inzake magneetvelden – gebaseerd op het voorzorgprincipe – is dat nieuwe situaties waarbij kinderen langdurig worden blootgesteld aan magneetvelden van bovengrondse hoogspanningslijnen met een jaargemiddelde hoger dan 0,4 microtesla zoveel als redelijkerwijs mogelijk is, vermeden moeten worden. Dit beleidsadvies is alleen van toepassing op bovengrondse hoogspanningsverbindingen en dus niet op het hoogspanningsstation en de ondergrondse kabelcircuits die in het inpassingsplan mogelijk worden gemaakt. Dit is beschreven in paragraaf 3.1.3 van het inpassingsplan.</p> <p>De waarde van 0,4 microtesla is een beleidsmatige keuze, gemaakt op basis van de resultaten van een evaluatie van de beschikbare wetenschappelijke gegevens en in aanmerking genomen de onzekerheden van de uitkomsten van de relevante wetenschappelijke onderzoeken.</p> <p>De achtergronden van de keuzen die in het beleidsadvies zijn gemaakt ten aanzien van de gehanteerde waarde van 0,4 microtesla, zijn beschreven in het rapport <i>Achtergronden beleid bovengrondse hoogspanningslijnen</i> van het RIVM uit 2007. De afzonderlijke epidemiologische onderzoeken leveren geen eenduidig beeld op ten aanzien van een mogelijke verhoging van het risico op kinderleukemie. In 2001 concludeerden Greenland et al. en Ahibom et al. (overigens afzonderlijk van elkaar) op grond van de "pooled analyses", waarbij al de eerder gepubliceerde</p>	Geen aanpassing

		<p>wetenschappelijke gegevens samengevoegd en geanalyseerd werden, dat een statistisch significante associatie bestond tussen het wonen in de nabijheid van bovengrondse elektriciteitslijnen en een verhoging van het vóórkomen van leukemie bij kinderen.</p> <p>Het RIVM concludeerde mede op grond van deze studies dat uit de statistische analyses alleen kan worden afgeleid dat het risico op kinderleukemie mogelijk is verhoogd bij magnetische veldsterkten hoger dan een waarde ergens tussen 0,2 en 0,5 microtesla. Hierbij is van belang dat Greenland et al. een significante verhoging van het risico vinden bij blootstelling boven 0,3 microtesla en Ahibom et al. bij blootstelling boven 0,4 microtesla. In beide studies zijn de experimentele gegevens bij hogere blootstelling niet verder uitgesplitst. Op grond van de wetenschappelijke informatie over potentieel risico, de daarbij horende onzekerheden en de gevolgen van mogelijk te voeren beleid, is toen het beleidsadvies geformuleerd. De nauwkeurigheid in resultaten van de epidemiologische onderzoeken is onvoldoende voor een meer gedetailleerde uitspraak. De Gezondheidsraad concludeert in haar briefadvies uit 2008:</p> <p><i>"De wetenschappelijke gegevens laten niet toe om te bepalen of er een toename is van het risico voor kinderleukemie bij een toename van de sterkte van het magneetveld boven 0,4 microtesla. Er kan dus niet worden aangegeven welke toename van de sterkte van het magneetveld boven deze waarde in dat opzicht als 'significant' moet worden beschouwd."</i></p>	
--	--	---	--

		<p>Het vorenstaande leidt tot de slotsom dat de waarde van 0,4 microtesla in het beleidsadvies, zowel gelet op de stand van het beschikbare wetenschappelijk onderzoek, als ook in internationaal perspectief een zorgvuldige keuze is. De gekozen grenswaarde van 0,4 microtesla is naar het oordeel van de Ministers een beleidsmatige keuze die niet in strijd is met het voorzorgsbeginsel. De Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State heeft in 2010 met betrekking tot de Zuidring van de nieuwe Randstad 380 kV-verbinding, gegeven de bestaande onzekerheden over de mogelijke gezondheidsrisico's, de beleidskeuze van 0,4 microtesla aanvaardbaar geacht, en in latere uitspraken van meer recente datum (onder meer in de uitspraak van 24 februari 2016 over de interconnector Doetinchem-Wesel, ECLI:NL:RVS:2016:465) dat oordeel bevestigd.</p>	
x.	<p>De Minister van EZK heeft opdracht gegeven om de disproportionaliteit en inconsistenties van de huidige uitvoeringspraktijk op te heffen. Het is onaanvaardbaar dat dit pakket aan maatregelen niet wordt afgewacht, aangezien de mogelijkheid om via een rechtsbeschermingsprocedure op te komen tegen dergelijke maatregelen, maar ook omdat deze maatregelen niet meegenomen kunnen worden in de belangenafweging bij het maken van een keuze voor een bepaalde locatie. Indieners eisen op basis van het voorzorgsbeginsel om de procedure omtrent het vaststellen van de netversterking te staken, dan wel een alternatieve locatie te kiezen.</p>	<p>De Gezondheidsraad heeft op 18 april 2018 een advies uitgebracht over het voorzorgbeleid ten aanzien van blootstelling aan magnetische velden van bovengrondse hoogspanningsverbindingen. In paragraaf 3.1.3 van het inpassingsplan is de kern van dit advies verwoord. De Gezondheidsraad ziet in de huidige stand van de wetenschap <i>geen</i> aanleiding de Staatssecretaris van IenW te adviseren het beleid met betrekking tot bovengrondse hoogspanningslijnen te heroverwegen. De Gezondheidsraad geeft vanuit gezondheidkundig oogpunt de Staatssecretaris van IenW in overweging om het beleid uit te breiden naar ondergrondse elektriciteitskabels en andere bronnen van langdurige blootstelling aan magnetische velden uit het elektriciteitsnetwerk, zoals transformatorstations en transformatorhuisjes.</p> <p>Ter opvolging van de brief van de Staatssecretaris van IenW in reactie op het advies van de</p>	Geen aanpassing

		<p>Gezondheidsraad (2018, ministerie van IENW/BSK/-2018/75844) heeft het kabinet een evaluatie van de uitvoeringspraktijk van het huidige voorzorgbeleid uit laten voeren en de uitkomsten hiervan bij brief van 8 februari 2019 aan de Tweede Kamer² laten weten.</p> <p>Op 12 juni 2019 heeft de heer Verdaas, in aansluiting op de evaluatie en op verzoek van de Minister van EZK, een advies uitgebracht aan de Minister van EZK over het 'Voorzorgbeleid Hoogspanning en Gezondheid'. Op basis van dit advies is het voornemen om het voorzorgbeleid te blijven voeren, maar de inconsistenties en disproportionaliteit van de huidige uitvoeringspraktijk op te heffen (brief van 1 oktober 2019 aan de Tweede Kamer³). De Minister van EZK heeft opdracht gegeven om in een dialoog met alle betrokken stakeholders eind 2020/begin 2021 te komen tot een pakket van redelijkerwijs te nemen maatregelen. Daarna zal naar alle waarschijnlijkheid nieuw beleid worden vastgesteld. Tot het moment dat er nieuw voorzorgbeleid ontwikkeld is, blijft het huidige voorzorgbeleid van kracht.</p> <p>De inconsistenties van het beleidsadvies zien onder andere op het feit dat het beleidsadvies alleen van toepassing is op bovengrondse hoogspanningsverbindingen en dus niet op het hoogspanningsstation en de ondergrondse kabelcircuits die in het inpassingsplan mogelijk worden gemaakt. In het kader van het inpassingsplan is er echter voor het project reeds een 0,4-microteslacontourberekening uitgevoerd op</p>	
--	--	---	--

² Tweede Kamer, vergaderjaar 2018–2019, 29 023, nr. 243

³ Tweede Kamer, vergaderjaar 2019–2020, 29 023 nr. 250

		<p>basis van de notitie "Afspraken over de berekening van de "magneetveldzone" bij ondergrondse kabels en hoogspanningsstations behorende tot de Randstad 380 kV verbinding" (RIVM, 3 november 2011). Uit de berekening blijkt dat er geen nieuwe situaties ontstaan waarbij mensen langdurig worden blootgesteld aan magneetvelden boven de 0,4 microTesla jaargemiddeld. Er liggen dus geen woningen binnen de berekende 0,4-microteslacontouren.</p> <p>Bij het bepalen van de locatie van het station en de kabeltracés is derhalve terdege rekening gehouden met het voorzorgsbeleid inzake magneetvelden, ook al is dit niet van toepassing op het hoogspanningsstation en ondergrondse kabelcircuits. De Ministers hebben een voorkeursalternatief gekozen, waarbij de gezondheidseffecten in de afweging zijn betrokken.</p>	
y.	<p>In de onderzoeken en conclusies die ten grondslag liggen aan de netversterking is geen rekening gehouden met de cumulatieve effecten van magneetvelden als het onderstation van Liander wordt gerealiseerd. Gezien de ernstige gezondheidseffecten die blootstelling aan magneetvelden met zich meebrengt dienen deze effecten in kaart worden gebracht. Zonder dit laatste kan geen zorgvuldige en rechtens concludent op volledig relevant feitencomplex gebaseerde belangenafweging plaatsvinden. Dat is in strijd met het zorgvuldigheids-, preventie- en voorzorgsbeginsel.</p>	<p>Zie de beantwoording onder f.</p>	<p>Geen aanpassing</p>
z.	<p>De contour van het magneetveldenonderzoek uit het MER correspondeert niet met de contouren die de Rapportage Magneetveldberekeningen en beïnvloeding buisleiding weergeeft. Onduidelijk is</p>	<p>Het rapport Magneetveldberekeningen en beïnvloeding buisleiding dat als bijlage 12 bij het inpassingsplan is gevoegd, is een vervolg op het magneetveldenonderzoek uit het MER. Bij dit vervolgonderzoek was meer detailinformatie</p>	<p>Geen aanpassing</p>

	of het MER daadwerkelijk de worst-case contour weergeeft.	beschikbaar over de plaatsing van de componenten en de precieze indeling van het hoogspanningsstation. In het rapport Magneetveldberekeningen en beïnvloeding buisleiding is beschreven welke punten opnieuw zijn berekend. Uit de berekening blijkt dat er geen nieuwe situaties ontstaan waarbij mensengevoelige bestemmingen langdurig worden blootgesteld aan magneetvelden boven de 0,4 microtesla jaargemiddeld. Er liggen dus geen woningen binnen de berekende 0,4-microteslacontouren. Dit betekent dat het effect op de leefomgeving op basis van de herberekeningen niet negatiever is dan het effect dat in het MER is beschreven. Daarmee beschrijft het MER de worst-case situatie.	
aa.	Ondanks dat hoogspanningsstations niet onder het externe veiligheidsbeleid vallen en niet benoemd worden in het Bevi, maken indieners zich zorgen over de eventuele bedreigingen die het hoogspanningsstation kan hebben voor de veiligheid in de omgeving. Zowel in het inpassingsplan als het in het MER wordt gesteld dat het hoogspanningsstation op voldoende afstand van risicobronnen ligt, maar er wordt niet gemotiveerd welke risicobronnen hierbij zijn meegenomen. Het is ook onduidelijk of het door indieners op aangekocht terrein te realiseren tankstation meegenomen is in betreffende analyse.	<p>Als naar voren gebracht door indieners staat op pagina 59 van het <i>Hoofdrapport Milieueffectrapportage</i> inderdaad enkel vermeld dat de vijf stationslocatiealternatieven alle buiten veiligheidscontouren en risicobronnen liggen. De beoordeling van de stationslocatiealternatieven met betrekking tot het thema externe veiligheid is in hoofdstuk 3 van het <i>Deelrapport MER fase 1</i> terug te vinden.</p> <p>In bovengenoemd hoofdstuk staat allereerst beschreven dat het hoogspanningsstation zelf geen risicobron is. Het station kan echter wel invloed ondervinden van risicobronnen in de omgeving. TenneT moet de leveringszekerheid van elektriciteit garanderen en wil daarom veiligheidsrisico's zoveel mogelijk uitsluiten. Voor zover redelijkerwijs mogelijk realiseert TenneT geen assets in de directe nabijheid van risicobronnen, zoals windturbines en risicovolle bedrijven. De reden hiervoor is dat het bezwijken van hoogspanningsinfrastructuur (station of kabels) tot grote maatschappelijke ontwrichting</p>	Geen aanpassing

		<p>kan leiden (Handboek Risicozonering Windturbines, 2020). Met betrekking tot veiligheidsrisico's in het zoekgebied Bolsward staat er het volgende in het MER:</p> <p><i>"Nabij het zoekgebied Bolsward zijn vier inrichtingen aanwezig waar gevaarlijke stoffen worden opgeslagen. De twee meest dichtbijgelegen inrichtingen zijn bedrijven in de voedingsmiddelenindustrie. Voor alle risicovolle inrichten in dit zoekgebied geldt dat de PR10-6 contour binnen de terreingrens van de betreffende inrichting valt. Een veiligheidsrisico op de stationslocaties binnen zoekgebied Bolsward is daarmee uit te sluiten"</i> (hoofdstuk 3 van het Deelrapport MER fase 1).</p> <p>De beoordeling van de externe risico's heeft onder andere plaatsgevonden met gebruikmaking van de risicokaart (www.risicokaart.nl). Op basis van de beoordeling in het genoemde hoofdstuk kan worden gesteld dat er op dit moment geen relevante externe veiligheidsrisico's bestaan die van invloed kunnen zijn op het hoogspanningsstation bij situering ervan op de plek van stationslocatiealternatief 2. Het hoogspanningsstation kan bovendien niet gezien worden als een (beperkt) kwetsbaar object in de zin van het Besluit externe veiligheid (Bevi).</p> <p>Met betrekking tot het voornemen van indieners om een tankstation te bouwen kan gesteld worden dat de komst van het hoogspanningsstation op stationslocatiealternatief 2 geen belemmering vormt voor de eventuele realisatie daarvan. Zoals aangegeven in de met betrekking tot dit voornemen relevante ruimtelijke onderbouwing bij de aanvraag van een omgevingsvergunning tot afwijking van het</p>	
--	--	--	--

		vigerende bestemmingsplan (rapportnummer FA 21497-2-RA-004 d.d. 16 januari 2020) betreft het een tankstation zonder LPG. Daarmee is, zoals ook beschreven in deze ruimtelijke onderbouwing, geen sprake van een inrichting in de zin van het Bevi. Voor een tankstation zonder LPG geldt daarom geen minimale afstandseis tot externe (beperkt) kwetsbare objecten. Voorgaande leidt ertoe dat het tankstation niet hoeft te worden meegenomen in de externe veiligheidsanalyse voor het hoogspanningsstation.	
ab.	Het bestreden besluit kan niet in stand blijven omdat voor het Activiteitenbesluit milieubeheer en/of de Activiteitenregeling een MER had moeten worden gemaakt op grond van de SMB-richtlijn. De onderdelen van het inpassingsplan die verwijzen naar dan wel gebaseerd zijn op het Activiteitenbesluit milieubeheer en/of de Activiteitenregeling, in het bijzonder met betrekking tot milieuaspecten, zijn niet rechtsgeldig en moeten daarom buiten beschouwing blijven. Zolang er geen sprake is van het tenietdoen van dit verzuim kan het bevoegd gezag geen definitief besluit nemen.	Indiener verwijst - ter onderbouwing van zijn stelling - naar het arrest van het Europese Hof van Justitie (EU-Hof) van 25 juni 2020 (zaak C-24/19). In die zaak heeft het EU-Hof uitspraak gedaan over Vlaamse algemene regels voor windturbines (Vlarem II). Het EU-Hof heeft geconcludeerd dat voor deze Vlaamse algemene regels een plan-m.e.r. moet worden gemaakt op grond van richtlijn 2001/42/EG. De uitspraak van het EU-Hof gaat niet in op de algemene regels die zijn opgenomen in het Activiteitenbesluit milieubeheer (Abm). Uit de uitspraak van het EU-Hof kan niet worden afgeleid dat voor de algemene regels uit het Abm, die van toepassing zijn op onderdelen van het plan, een plan-mer had moeten worden uitgevoerd op grond van richtlijn 2001/42/EG. De uitspraak van het EU-Hof heeft dus reeds hierom geen gevolgen voor onderhavig plan.	Geen aanpassing
ac.	Betwist wordt of het inpassingsbesluit past binnen rijks- provinciaal en gemeentelijk beleid. Allereerst is er strijd met het rijksbeleid, aangezien het onderdeel van de Nationale Omgevingsvisie (NOVI) is om duurzame energieopwekking op land te beperken en om in plaats daarvan voornamelijk in te zetten op wind op zee. Bovendien geeft de NOVI aan dat	Er is geen strijd met het Rijksbeleid. In de NOVI zijn de afspraken uit het Klimaatakkoord opgenomen ten aanzien van de opgave om in 2030 35 kWh aan duurzame energie op land op te wekken door middel van zonne- of windenergie. Deze opgave zal met het oog op de kwaliteit van de leefomgeving en de combinatie met andere functies worden uitgewerkt in de Regionale Energie-Strategieën (RES). De NOVI	Geen aanpassing

	voorkomen moet worden dat ondergrondse kabels die op land komen ver landinwaarts op een hoogspanningsstation moeten worden aangesloten.	geeft aan dat de aansluiting van wind op zee nabij haven- en industriegebieden belangrijk is om te voorkomen dat kabels ver landinwaarts op stations aangesloten moeten worden. Van een dergelijke situatie is bij dit inpassingsplan geen sprake; het station in kwestie is geografisch en nettechnisch gezien het meest nabijgelegen station voor de aan te sluiten windparken.	
ad.	Indieners betwisten ook of het onderhavige project past binnen de doelstellingen en het beleid van de provincie Friesland. Aangezien de Friese omgevingsvisie De Romte Diele waarschijnlijk op 21 oktober 2020 wordt vastgesteld, moet worden gemotiveerd waarom het bevoegd gezag niet in strijd met deze omgevingsvisie handelt. De benodigde samenwerking en het maatschappelijk draagvlak ontbreken.	<p>Aangezien het ontwerp-inpassingsplan op 21 augustus 2020 ter inzage werd gelegd, was het niet mogelijk om het ontwerp-inpassingsplan te toetsen aan de vastgestelde versie van de omgevingsvisie <i>De Romte Diele</i>. Wel heeft een toets plaatsgevonden aan de op dat moment beschikbare ontwerp omgevingsvisie, ook al was dat op dat moment nog geen vastgesteld beleid. Deze toets is te vinden in paragraaf 3.2.3. Overigens is het Rijk niet gebonden aan provinciaal beleid.</p> <p>De omgevingsvisie is op 23 september 2020 vastgesteld. Het inpassingsplan wordt op dit punt aangepast alvorens wordt overgegaan tot vaststelling.</p> <p>In relatie tot wat is vastgelegd in de omgevingsvisie kan in elk geval gesteld worden dat de energietransitie één van de genoemde opgaves is waar de komende jaren aan moet worden gewerkt. Daarbij erkent de provincie dat de energietransitie, naast ruimte voor de duurzame opwekking van energie, tevens ruimte vraagt voor de infrastructuur om deze energie te transporteren. Gedurende de voorbereiding van het project is afgestemd met verscheidene maatschappelijke organisaties, zoals It Fryske Gea, de Natuur & Milieufederatie en LTO Noord. In de advisering op de integrale effectenanalyse heeft de Provincie Fryslân de</p>	Aanpassing ruimtelijk beleidskader met betrekking tot paragraaf 3.2.3

		voorkeur uitgesproken voor de locatie aan de Klaverweg. Bij dit advies vormden draagvlak, landschap en ruimtelijke inpassing de voornaamste aspecten. Daarmee is voldaan aan de doelstellingen zoals opgenomen in de provinciale omgevingsvisie.	
ae.	Tot slot wordt in de visie Ruimtelijke Kwaliteit Gemeente Súdwest-Fryslân gesteld dat veranderingen in het landschap in beginsel kunnen bijdragen aan ruimtelijke kwaliteit, mits veranderingen goed elkaar worden afgestemd. Deze verandering heeft echter niet bijgedragen aan de landschappelijke kwaliteit aangezien er geen afstemming heeft plaatsgevonden.	Voor het project is een landschapsplan opgesteld. Daarin zijn maatregelen opgenomen om het hoogspanningsstation landschappelijk in te passen. In overleg met de gemeente is het landschapsplan afgestemd op het gedachtengoed van de 'Marne in het Groen'. Dit om ruimtelijke aan te sluiten op het omliggende landschap en als katalysator te dienen van de 'Marne in het groen' en daarmee als versterking van de landschappelijke inpassing van de Marne als totaal. Daarnaast is het landschapsplan als onderdeel van de omgevingsvergunning beoordeeld door de welstandscommissie. Het project voldoet daarmee aan de Visie Ruimtelijke Kwaliteit van de Gemeente Súdwest Fryslân.	Geen aanpassing
af.	Betwist wordt dat er geen effecten zouden zijn op cultuurhistorische monumenten, omdat er een oude poldermolen in de nabijheid van het plangebied aanwezig is. Volgens afbeelding 5.4 van het inpassingsplan is deze gelegen op een afstand van 290 meter van het opstijgpunt. Er wordt rechtsonzekerheid opgeroepen, omdat in het inpassingsplan wordt gesteld dat men naar alle waarschijnlijkheid niet hoger komt dan de maximale bouwhoogte van het vigerende bestemmingsplan. Voorts is voor indieners onduidelijk waarom er niet gerekend wordt met een opstijgpunt dat ligt op een afstand van 290 meter van de molen, aangezien daar het begin van het opstijgpunt ligt. Uit de toepassing van de berekening $(1/30^e \times 290 + 1)$ blijkt dat het opstijgpunt ook maximaal 10,7 meter mag zijn. De lijnen die van het opstijgpunt naar de	De 290 meter zoals was opgenomen op afbeelding 5.4 van het ontwerp-inpassingsplan was gerekend vanaf het hart van de molen tot de dichtstbijzijnde punt van het hekwerk rondom de componenten van het opstijgpunt. Om de realisatie en het onderhoud van de kabelverbinding, opstijgpunten, masten en lijnen veiliger uit te kunnen voeren, heeft er ten opzichte van het ontwerp-inpassingsplan een beperkte verschuiving van de ligging van het opstijgpunt plaatsgevonden van enkele meters (zie onder 4 Ambtshalve wijzigingen). Paragraaf 5.5.2 en de daarin opgenomen afbeelding 5.4 is hierop aangepast. Op basis van referentieprojecten van TenneT kan worden gesteld dat de bouwwerken van het opstijgpunt niet boven de maximaal toegestane hoogte binnen de molenbiotoop uitkomen. Zo is de	Geen aanpassing

	<p>bovengrondse elektriciteitsleidingen lopen zullen deze bouwhoogte met zekerheid overschrijden en met toepassing van de juiste afstand zal het opstijgpunt hier met zekerheid bovenuit stijgen.</p> <p>Ook is onduidelijk vanuit waar is gemeten, omdat een klein deel van de beoogde stationslocatie mogelijk wel net in de beschermingszone van 400 meter valt. Tevens zijn er tegenstrijdigheden tussen MER fase 1 en fase 2 met betrekking tot de invloed van de stationslocatie op de zichtbaarheid van een historische molen.</p>	<p>hoogte van een 150kV opstijgpunt op het hoogste punt 6 meter hoog. Bij het onderhavige project gaat het om een verbinding van 110kV, waardoor het hoogste punt zeer waarschijnlijk lager wordt dan 6 meter en zeker lager dan de maximaal toegestane hoogte binnen de molenbiiotoop. De geleiders zijn niet vergunningplichtig en worden daarom niet meegerekend. Daarnaast belemmeren de geleiders de windvang niet, waarmee de werking van de molen niet in het geding is. Dus als wordt uitgegaan van een afstand van 290 meter en een daarbij geldende maximum bouwhoogte van 10,7 meter wordt voldaan aan de vigerende bouwhoogtebeperking zoals die geldt binnen in de molenbiiotoop.</p> <p>Daarnaast betekent het gegeven dat de componenten op het hoogste punt 6 meter hoog zijn, dat deze pas in conflict zijn met de molenbiiotoop op het moment dat deze componenten op 150 meter van de molen worden gerealiseerd ($1/30e \times 150 + 1 = 6$). Het opstijgpunt zal daarom niet leiden tot inbreuk op de molenbiiotoop.</p> <p>De afstand van het hoogspanningsstation tot de molen bedraagt 402 meter en ligt daarmee buiten de vrijwaringszone van de molenbiiotoop. Dit is gemeten vanuit het hart van molen tot het hekwerk van het station. Daarmee vallen alle bouwwerken buiten de vrijwaringszone van de molenbiiotoop.</p> <p>Indiener stelt dat het MER tegenstrijdig is met de bevindingen, omdat uit de uitkomsten van MER fase 2 was gekomen dat stationslocatiealternatief 'wel invloed heeft op de zichtbaarheid van een historische molen', terwijl in fase 1 nog wordt gezegd dat het gebouw dat onderdeel is van het nieuwe station</p>	
--	---	---	--

		<p>buiten de vrijwaringszone van historische molens is te plaatsen.</p> <p>De uiteindelijke locatie van het station laat zien dat beide beweringen juist zijn. Het MER gaat namelijk uit van een zoeklocatie van ca. 4,6 ha., terwijl daarvan 2,2 ha. nodig is voor het hoogspanningsstation. Op het moment dat het station in de oostelijke hoek van de zoeklocatie zou worden gerealiseerd ligt deze op 355 meter en valt deze binnen de vrijwaringszone van de molen. Doordat binnen de zoeklocatie voldoende ruimte is kon de definitieve locatie van het gehele hoogspanningsstation (incl. centraal dienstgebouw en bliksempieken) buiten de vrijwaringszone gerealiseerd worden, zoals in fase 1 is gesteld. Er is geen sprake van tegenstrijdigheden in het MER en er wordt voldaan aan vigerende molenbiotoop.</p>	
ag.	<p>Er is sprake van een evidente privaatrechtelijke belemmering. De gronden zijn nog niet in eigendom van de initiatiefnemer. Wanneer de Belemmeringenwet Privaatrecht of de Ontheffingswet moeten worden toegepast zullen de gestelde termijnen nooit behaald kunnen worden.</p>	<p>TenneT is in overleg getreden met de grondeigenaar over de aankoop van de gronden en is inmiddels economisch eigenaar. De Ministers hebben zich dus vóór vaststelling van het inpassingsplan ervan gewist dat er geen evidente privaatrechtelijke belemmeringen zijn die noodzaken tot aanpassing van de doorloop van de procedure van het inpassingsplan en de eventuele inzet grondrechtelijke instrumenten.</p>	Geen aanpassing
Zienswijze 7			
a.	<p>Indieners willen niet opnieuw geconfronteerd worden met de aanleg van elektriciteitsleidingen die elektromagnetische straling veroorzaken, noch bovengronds noch ondergronds. Op minder dan 100 meter van de woning en stal lopen reeds twee hoogspanningstracés die gezondheidsschade en overlast bij hen veroorzaken. Ook het vee ondervindt veel schade en overlast. Een eventueel nieuw tracé en</p>	<p>De indicatieve 0,4-microteslamagneetveldcontour ligt op 50 meter vanuit het hart van de bestaande bovengrondse bovengrondse hoogspanningsverbinding (zie ook netkaart op www.rivm.nl). Tot de woning van indieners is het vanaf het hart van de bovengrondse verbinding ruim 75 meter. De stroom door de bestaande bovengrondse hoogspanningsverbinding wijzigt niet en de masten worden niet verplaatst.</p>	Geen aanpassing

	<p>bijbehorende voorzieningen moeten op grote afstand van de gebouwen van indieners worden aangelegd en er moet mitsdien een ander tracé worden gekozen. Het voorzorgsbeginsel noopt hier ook toe.</p>	<p>Met betrekking tot het punt over gezondheidsschade bij mensen wordt verwezen naar het antwoord onder zienswijze 5&6w.</p> <p>Voor wat betreft het effect van hoogspanningsleidingen op dieren heeft de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State op 8 augustus 2018 een uitspraak gedaan die in dit kader relevant is (ECLI:NL:RVS:2018:2672). De Afdeling spreekt daarin het volgende uit:</p> <p><i>“Over het effect van hoogspanningsverbindingen op vee en gewassen is in het deskundigenbericht vermeld dat bij meerdere onderzoeken over het effect van elektromagnetische velden vanwege hoogspanningsverbindingen op de productie en de gezondheid van landbouwdieren en op de groei van gewassen geen significante verschillen in de melkproductie, melksamenstelling en reproductieparameters gevonden zijn en dat uit de vele onderzoeken die zijn uitgevoerd naar schadelijke gevolgen van laagfrequente elektromagnetische velden, geen bewijs is gevonden voor een causaal verband tussen blootstelling aan laagfrequente magnetische velden en gezondheidsklachten bij dieren.</i></p> <p>(...)</p> <p><i>De Afdeling ziet in het betoog dan ook geen grond voor het oordeel dat de ministers zich niet in redelijkheid op het standpunt hebben kunnen stellen dat op basis van de huidige stand van het wetenschappelijk onderzoek er geen reden is om aan te nemen dat sprake is van schadelijke effecten op dieren en gewassen of gevolgen voor de</i></p>	
--	--	--	--

		<p><i>voedselveiligheid als gevolg van magneetvelden van hoogspanningsverbindingen. De ministers hebben in zoverre dan ook geen aanleiding hoeven zien om het plan niet vast te stellen. Het betoog faalt"</i> (ECLI:NL:RVS:2018:2672).</p> <p>Bovengenoemde uitspraak is in lijn met wat de Afdeling eerder gesteld heeft in een uitspraak van 24 februari 2016 (ECLI:NL:RVS:2016:465). In een uitspraak van 27 juli 2016 (ECLI:NL:RVS:2016:2166) haalt de Afdeling bovendien het volgende aan:</p> <p><i>"Verder heeft TenneT een literatuuronderzoek laten uitvoeren door KEMA, naar de vraag of onder meer paarden hinder kunnen ondervinden van elektrische en magnetische velden van een bovengrondse hoogspanningsverbinding. Dit heeft geresulteerd in het rapport "EM-velden van hoogspanningslijnen - onderzoek naar effecten op koeien, paarden, schapen en varkens" van 26 oktober 2015. Uit dit rapport volgt dat er op basis van de huidige stand van de wetenschappelijke ontwikkelingen geen reden is om aan te nemen dat sprake is van schadelijke effecten op dieren als gevolg van magneetvelden van hoogspanningslijnen"</i> (ECLI:NL:RVS:2016:21660).</p> <p>Concluderend kan gesteld worden dat er op dit moment geen aanwijzingen zijn dat de aanwezigheid van hoogspanningsleiding een negatieve invloed heeft op de gezondheid van koeien en andere landbouwhuisdieren. Daarom is er geen sprake van strijdigheid met het voorzorgsbeginsel.</p>	
b.	In onderhavige besluiten en in het MER is niet (serieus) onderzocht welke cumulatieve effecten de aanleg van een extra elektriciteitsverbinding –	In paragraaf 5.3 van de 'Rapportage Magneetveldberekeningen en beïnvloeding buisleidingen' is de 0,4-microteslacontour berekend	Geen aanpassing

	<p>naast de twee verbindingen die er al zijn – met zich meebrengt. De bestreden besluiten zijn mitsdien onvoldoende zorgvuldig voorbereid.</p>	<p>bij het opstijgpunt. In de berekening van deze contour bij het opstijgpunt is ook de bestaande bovengrondse hoogspanningsverbinding naar Marnezijl ter hoogte van het opstijgpunt meegenomen. In afbeelding 5.5 en 5.6 van de rapportage is een vergelijking gemaakt tussen de contour in de bestaande en toekomstige situatie.</p> <p>De stroom door de bestaande bovengrondse hoogspanningsverbinding naar het bestaande hoogspanningsstation Marnezijl wijzigt niet. Omdat deze niet wijzigt, zal de magneetveldcontour rondom deze lijnverbinding ook niet wijzigen. Daarom is de magneetveldcontour van de bovengrondse hoogspanningsverbinding naar station Marnezijl verder niet inzichtelijk gemaakt.</p>	
c.	<p>Indieners zijn de mening toegedaan dat zaken bij het beoordelen van de voorkeurstracés in het MER incorrect zijn afgewogen. Eén van de tracés, meer specifiek het tracé bij locatie A, heeft de eindstreep niet gehaald omdat het door een broedgebied van vogels zou lopen. Het thans voorliggende tracé ligt echter ook in een broedgebied, maar daar is in het MER geen rekening mee gehouden. Vogels die willen broeden kunnen zelf op zoek naar een geschikte habitat, maar dat geldt niet voor de indieners en hun vee. Het behoort niet zo te zijn dat er meer prioriteit wordt gegeven aan weidevogels dan aan de gezondheid van mensen.</p>	<p>Tabel 5.9 van het hoofdrapport MER beschrijft de onderscheidende milieueffecten van de kabeltracés. Indieners merken correct op dat voor de tracés Noord A, Noord B, Zuid A en Zuid B, effecten op natuur (samen met effecten op veiligheid, bodem en gebruiksfuncties) onderscheidend negatief zijn beoordeeld. In tabel 5.7 is echter ook benoemd dat de effecten op weidevogelgebieden voorkomen kunnen worden door buiten het broedseizoen te werken. Effecten op weidevogelgebieden is dan ook niet doorslaggevend geweest voor de keuze van een voorkeurstracé. In MER zijn ook geen tracés afgevallen, maar is inzicht gegeven in de onderscheidende effecten. Daarbij geldt wel dat bij elkaar opgeteld, meer onderscheidend negatieve effecten spelen bij de tracés Noord A, Noord B, Zuid A en Zuid B, waaronder effecten op landbouw.</p> <p>In tabel 5.8 staat het effect op weidevogelgebieden wel benoemd als onderscheidend milieuthema voor het hoogspanningsstation bij Wons. Dit komt doordat</p>	Geen aanpassing

		<p>realisatie van een station op deze locatie leidt tot permanent verlies van weidevogelgebied, terwijl de kabels slechts een tijdelijk (en mitigeerbaar) effect veroorzaken.</p> <p>In de Verordening Romte Fryslân 2014 hebben de Gedeputeerde Staten van de provincie Friesland weidevogelgebieden aangewezen. Hoewel er in de praktijk wel degelijk sprake kan zijn van de aanwezigheid van broedende vogels op de locatie van het voorkeurstracé, is het gebied waarin dit tracé ligt niet aangewezen als beschermd weidevogelgebied in de provinciale verordening. Bovendien ligt het projectgebied op meer dan de benodigde 200 meter afstand van een (officieel aangewezen) weidevogelgebied (zie paragraaf 5.4 van de toelichting van het inpassingsplan).</p> <p>Voor de afweging van belangen, zie de beantwoording onder 3a. Voor gezondheidseffecten, zie de beantwoording onder 5&6v.</p>	
d.	<p>Er is sprake van tunnelvisie. Er zijn minimaal twee tracés mogelijk waarbij de aankoppeling van de leiding op de bestaande hoogspanningsmasten – het opstijgpunt – verder van het bedrijf van indieners kan worden gerealiseerd. Allereerst is er een tracé mogelijk ten noordoosten van het bestaande bedrijventerrein, waarbij aankoppeling van het station met kabels ten zuiden van het bedrijf plaatsvindt. Ten tweede kan het tracé veel noordelijker worden aangelegd. Waar beide alternatieven in overeenstemming zijn met een goede ruimtelijke ordening is en het onderhavige tracé dat beslist niet.</p>	<p>Door indieners worden twee alternatieven aangedragen met betrekking tot locaties voor realisatie van het opstijgpunt. Voor het eerste alternatief is reeds een tekst (zie paragraaf 4.5) opgenomen in de toelichting van het inpassingsplan waarin wordt uitgelegd waarom aankoppeling in het door indiener bedoelde gebied gecompliceerd is, namelijk de volgende:</p> <p><i>“Een aansluiting in het zoekgebied van stationslocatiealternatief 5 betekent dat moet worden aangesloten op masten 47 en 54. Deze masten staan op bedrijventerrein De Marne. Het realiseren van een opstijgpunt in deze masten zou ervoor zorgen dat de toegangsweg van één bedrijf en het terrein van een ander bedrijf op</i></p>	Geen aanpassing

		<p><i>bedrijventerrein De Marne zouden worden ingenomen door het opstijgpunt. Daarnaast is het technisch bijzonder ingewikkeld om de benodigde zes kabelcircuits en opstijgpunten aan te leggen op het bedrijventerrein".</i></p> <p>Voor het tweede alternatief dat aangedragen wordt, geldt dat wanneer aankoppeling verder ten noorden van het bedrijf plaatsvindt, de lengte van de doorsnijding van het landbouwgebied groter wordt. Dat is onwenselijk, omdat op die manier meer percelen worden geraakt dan het geval is bij het voorkeursalternatief. Dat betekent dat meer grondeigenaren negatieve gevolgen zullen ondervinden tijdens de aanleg van het tracé. Daarnaast zorgt een koppeling aan de noordelijker gelegen master voor langere kabels, waarmee de kosten toenemen. Bij onderhoud is het efficiënter als de opstijgpunten gebundeld kunnen worden rondom twee naast elkaar staande masten. Voorgaande is bij het voorstel van indieners niet het geval.</p> <p>Op basis van de resultaten van het MER kan gesteld worden dat er geen sprake is van strijdigheid met een goede ruimtelijke ordening. In hoofdstuk 5 van de toelichting van het inpassingsplan wordt dit ook expliciet benoemd.</p>	
e.	De tunnelvisie blijkt ook uit het feit dat TenneT er van uit lijkt te gaan dat het plan wordt uitgevoerd conform de bestreden besluiten. Het is volgens indieners onjuist om al te gaan onderhandelen en te praten over schadevergoedingen terwijl het onderliggende plan zich nog in de ontwerpfase bevindt.	Tijdens het eerste overleg op 10 januari 2020 met indieners is door TenneT toestemming gevraagd voor het doen van diverse veld- en bodemonderzoeken ten behoeve van de planvormingsfase. Indieners hebben eerst aangegeven hier geen medewerking aan te verlenen voordat er duidelijkheid was over o.a. de door TenneT gehanteerde tarieven voor het zakelijk recht, het herstel van drainage en andere uitvoering gerelateerde werkzaamheden.	Geen aanpassing

		Naar aanleiding hiervan heeft TenneT inzage gegeven in deze punten om medewerking te verkrijgen voor de veld- en bodemonderzoeken die TenneT wilde uitvoeren.	
f.	Indien het tracé ten zuiden van de A7 afvalt, maken indieners bezwaar tegen de locatie van het hoogspanningsstation aan de Klaverweg. Voorgesteld wordt om het station in dat geval te realiseren ter plaatse van de bedrijfsgebouwen op de eigendommen van indieners. Indieners zullen in dit geval gebouwen elders moeten kopen of bouwen, maar dat hebben ze er graag voor over, omdat ze op die manier voor altijd gevrijwaard blijven van de thans reeds optredende negatieve effecten veroorzaakt door de twee nu al aanwezige tracés.	Het voorgestelde alternatief om het nieuwe hoogspanningsstation te realiseren ter plaatse van de bedrijfsgebouwen van indieners heeft niet de voorkeur. Dit leidt tot significant hogere kosten, terwijl het voorkeursalternatief door betrokken partijen als het meest optimale alternatief wordt gezien. Dit alternatief leidt tot de minste hinder voor de omgeving, heeft de minste impact op het landschap en is technisch en financieel goed uitvoerbaar. Bovendien is dit alternatief in overeenstemming met het regio-advies.	Geen aanpassing
g.	Indieners hebben bezwaren tegen de situering van het opstijgpunt met hekwerk eromheen. Het is onduidelijk hoe dit er gaan uitzien en hoe hoog het wordt. De huidige plannen voor situering gaan ten koste van het bewerkbare areaal grasland en ze leiden tot problemen met de mestafvoer. Ook ontnemt het opstijgpunt vanuit het woonhuis gezien het zicht op het achterliggende land. Het uitzicht wordt zo dat van een industriële omgeving en er is geen zicht meer op het vee verderop.	In verband met de veiligheid moet het hekwerk exclusief overklimbeveiliging minimaal 2,5 meter hoog zijn. Voor de overklimbeveiliging kan globaal 0,35 meter worden aangehouden. Voor de kleur van het hek wordt steengrijs of dennengroen gekozen. In het ontwerp dat nu wordt opgesteld wordt de kleur en de uitvoering van het hek uitgewerkt. Daarbij wordt voor zover dat kan rekening gehouden met het punt van indiener om zicht te houden op het vee verderop het terrein. De constatering van indiener dat het opstijgpunt ten koste gaat van het bewerkbare areaal grasland klopt. Dat werkt door in de mestafvoer door indieners. Hoewel de opstijgpunten gesitueerd zijn rondom de bestaande hoogspanningsmasten, zal dit onvermijdelijk leiden tot aanvullend ruimtebeslag. Daarbij zal niet meer ruimte worden gebruikt dan noodzakelijk. Voor afhandeling van schade, zie antwoord bij 2a.	Geen aanpassing

h.	Er is volstrekt onvoldoende rekening gehouden met de resultaten van inspraak. Ook zijn de genoemde alternatieven onvoldoende bij de besluitvorming betrokken. Een en ander is in strijd met het verdrag van Aarhus.	Voor een toelichting met betrekking tot de vraag in welke mate rekening met de resultaten van inspraak moet worden gehouden wordt verwezen naar zienswijze 5&6a en 5&6j.	Geen aanpassing
i.	Er is gehandeld in strijd met art. 2:4 Awb, waarin is bepaald dat een bestuursorgaan zijn taak zonder vooringenomenheid dient te vervullen. In alle redelijkheid had men niet mogen overgaan tot het nemen van de bestreden besluiten, aangezien die in strijd zijn met een goede ruimtelijke ordening.	<p>Het maken van een keuze voor een bepaald alternatief is, zoals uitgelegd staat in het <i>Hoofdrapport Milieueffectrapportage</i>, gebeurd aan de hand van een trechteringsproces. Het MER voorzagt in belangrijke informatie die ten grondslag is komen te liggen aan de keuzes die gemaakt zijn tijdens het trechteringsproces. Hoewel het niet noodzakelijk was een volwaardig MER op te stellen voor onderhavig project (zie pp. 24-25 <i>Hoofdrapport Milieueffectrapportage</i> en onderdeel D24.2 van de bijlage bij het Besluit m.e.r.), is er toch voor gekozen om een volwaardige – en geen vormvrije – m.e,r,-beoordeling op te stellen.</p> <p>De keuze van de hoogspanningsstationslocatie en het tracé van de hoogspanningskabels heeft vervolgens plaatsgevonden op basis van een integrale afweging van milieuaspecten, kosten, (net)techniek en omgeving (draagvlak). Alles overwegende heeft dit geleid tot het voorkeursalternatief voor de Netversterking westelijk Friesland gebaseerd op stationslocatiealternatief 2 met bijbehorende kabelcircuits. Gezien het voorgaande wordt dit alternatief door betrokken partijen als het meest optimale alternatief gezien. Dit alternatief leidt tot de minste hinder voor de omgeving, heeft de minste impact op het landschap en is technisch en financieel goed uitvoerbaar. Bovendien is dit alternatief in overeenstemming met het regio-advies. Het inpassingsplan legt het voorkeursalternatief juridisch – planologisch vast. In het inpassingsplan staat bovendien beargumenteerd</p>	Geen aanpassing

		waarom er met betrekking tot de verschillende relevante aspecten sprake is van een goede ruimtelijke ordening. Van vooringenomenheid is derhalve geen sprake.	
--	--	---	--

3. Toetsingsadvies Commissie m.e.r.

Uit het MER blijkt dat er in eerste instantie vijftien kansrijke locaties voor het nieuwe hoogspanningsstation in beeld waren. In de eerste fase van het MER is gekeken naar de geschiktheid van deze individuele locaties. Daarvan zijn er tien afgefallen, omdat daarbij te grote negatieve milieueffecten te verwachten waren. De vijf overgebleven locaties zijn nader onderzocht in de tweede fase van het MER. Uit dit laatste MER blijkt dat vooral de locatie in de kop van de Afsluitdijk beschermde natuurgebieden aantast. De vier locaties in Bolsward blijken voornamelijk invloed te hebben op geluid en landschap.

Niet alleen het hoogspanningsstation maar ook de voor de verbinding met het bestaande netwerk noodzakelijke kabeltracés zijn onderzocht. De mogelijke kabeltracés naar de stationslocatie in de kop van de Afsluitdijk hebben mitigeerbare effecten op natuur, bodem en veiligheid. De mogelijke tracés 2 tot en met 4 hebben geen negatieve milieueffecten. Voor tracé 5 geldt dat het deels binnen het veiligheidsgebied van windturbines ligt. Op basis van een weging van voor- en nadelen van de alternatieven kiezen de ministers voor stationslocatie 2 in Bolsward, met aantakking op de bestaande kabel langs de A7 via tracé 2.

3.1 Advies met betrekking tot MER

De Commissie m.e.r. stelt dat het MER systematisch is opgezet en dat het inzichtelijk maakt welke stappen er in het eerste- en tweedefase-MER zijn doorlopen. Bovendien worden de kwaliteit van het kaartmateriaal en de leesbaarheid van de tekst positief beoordeeld. De in het MER benoemde milieueffecten worden door de Commissie gezien als navolgbaar en juist onderbouwd. Het uiteindelijke oordeel wordt als volgt verwoord: *“De Commissie is van oordeel dat het MER de essentiële informatie bevat om een besluit te kunnen nemen over de Netversterking Westelijk Friesland waarin het milieubelang volwaardig wordt meegewogen”*.

3.2 Advies over toekomstig milieuonderzoek

De Commissie spreekt uit dat het gegeven dat TenneT in de toekomst voor meerdere hoogspanningsstations locaties moet gaan zoeken aanleiding is geweest om aanbevelingen te doen die de kwaliteit van de besluitvorming over deze stations ten goede komen. Met betrekking tot deze aanbevelingen wordt verwezen naar het toetsingsadvies van de Commissie, dat te vinden is via de volgende website: <https://commissiemer.nl/docs/mer/p33/p3353/a3353ts.pdf>.

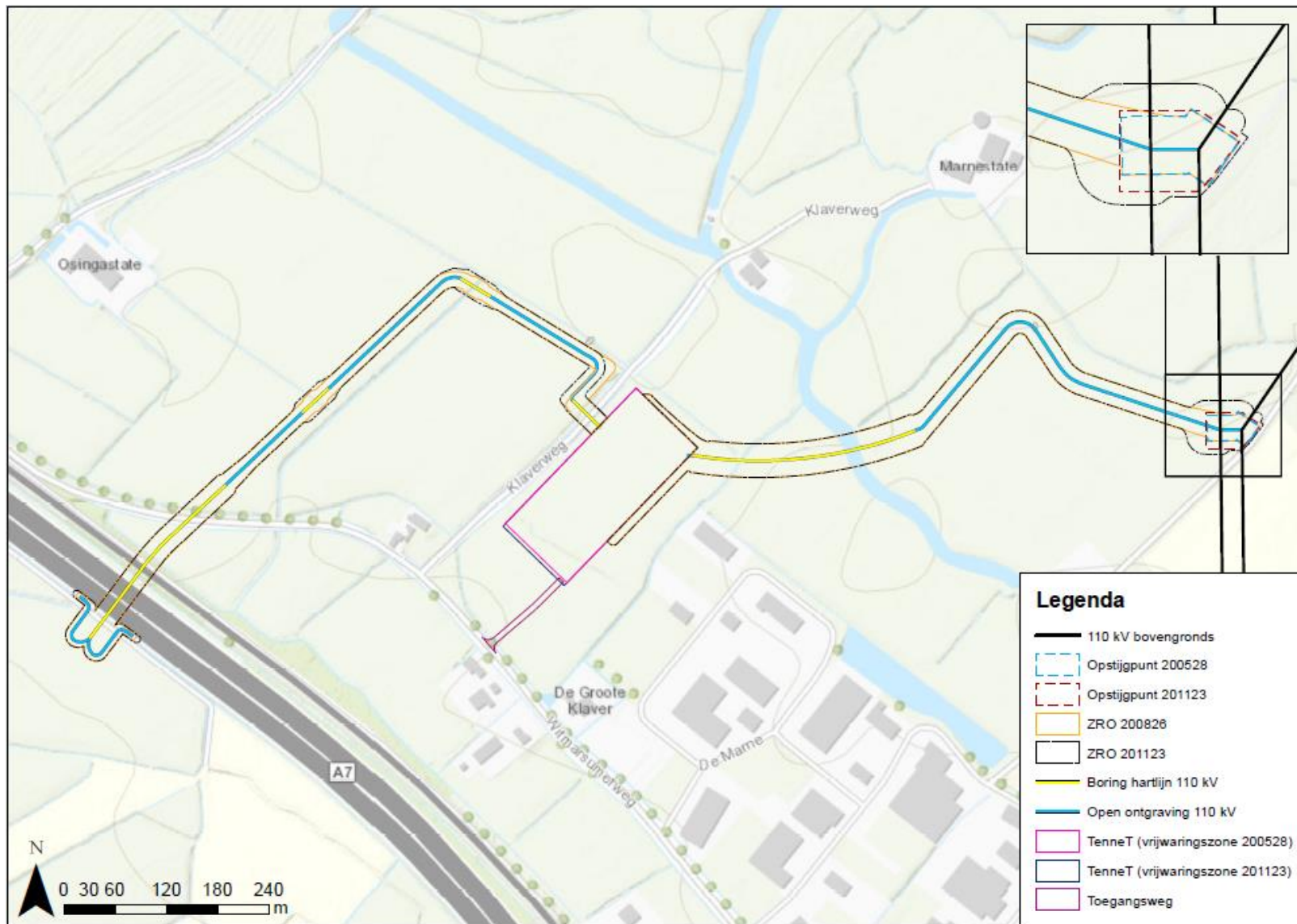
Reactie: Er is kennisgenomen van het door de Commissie uitgebrachte advies. De gedane aanbevelingen worden meegenomen voor volgende projecten.

4. Ambtshalve wijzigingen

Naar aanleiding van verdere technische uitwerking van het project en het voortschrijden van de tijd is een aantal nieuwe inzichten ontstaan. Om de realisatie en het onderhoud van de kabelverbinding, opstijgpunten, masten en lijnen veiliger uit te kunnen voeren, heeft er een beperkte verschuiving van de ligging van het opstijgpunt plaatsgevonden van enkele meters. Als gevolg van de technische uitwerking van het ontwerp van het project is ook het kabeltracé minimaal verschoven:

- in verband met de verschuiving van de ligging van het opstijgpunt is de ligging van het kabeltracé ter hoogte van het opstijgpunt beperkt gewijzigd;
- de positie waarop de kabels aan de noordzijde het hoogspanningsstation binnen komen, is geoptimaliseerd om de kabels aan te sluiten op de componenten in het station;
- er vindt een kleine wijziging plaats van het kabeltracé bij het in-/uittredepunt van de boring onder de Wytmarsumer Feart. Daar bleek de zro-strook net te krap voor de overgang van boring naar de open ontgraving;
- het kruisen van de Klaverweg en twee sloten door middel van een persing bleek technisch niet uitvoerbaar, waardoor dit door middel van een gestuurde boring moet gaan plaatsvinden. De in- en uittredepunten liggen daardoor verder uit elkaar. Bij de Klaverweg komen de kabels daardoor verder op het perceel boven en kan de bocht later worden gemaakt. Bij de kruising met de sloten zorgt de verder uit elkaar liggende in- en uittredepunten ervoor dat de boring langer wordt en de brede zone in de dubbelbestemming ook navenant toeneemt.

In de onderstaande figuur zijn de verschuivingen in de ligging van de verschillende projectonderdelen aangegeven.

Figuur: Overzicht verschuivingen in de ligging van de verschillende projectonderdelen

Inpassingsplan Netversterking westelijk Friesland

Onderstaand zijn de inhoudelijke wijzigingen in het inpassingsplan weergegeven. Deze zijn als ambtshalve wijzigingen opgenomen. Daarnaast hebben redactionele wijzigingen plaatsgevonden.

Toelichting:

- paragraaf 3.1.4: de beschrijving van de status van de NOVI is aangepast;
- paragraaf 3.2.3: de beschrijving van de status van de omgevingsvisie De Romte Diele van de provincie Friesland is aangepast;
- paragraaf 5.2.2: in verband met een nieuwe versie van het nationale instrumentarium voor stikstofdepositie (AERIUS) dat op 15 oktober beschikbaar is gekomen, is de berekening in bijlage 4 vervangen en zijn de resultaten verwerkt;
- paragraaf 5.3.2: de resultaten van het verder uitgevoerde vleermuizenonderzoek zijn toegevoegd;
- paragraaf 5.5.2: de effecten van de gewijzigde ligging van het opstijgpunt op de molenbiotoop zijn aangepast;
- paragraaf 5.6: de resultaten van het verder uitgevoerde bodemonderzoek en het bemalingsadvies zijn toegevoegd en de onderzoeken in bijlagen 6 en 7 zijn vervangen;
- paragraaf 5.6.2: de effecten van het beperkt gewijzigde tracé van de kabels, de inrichting van het hoogspanningsstation en de ligging van het opstijgpunt op de watertoets zijn in bijlage 8 Watertoets opgenomen;
- paragraaf 5.7.2: de resultaten van het verder uitgevoerde archeologisch onderzoek zijn toegevoegd en het onderzoek in de bijlagen 9 is vervangen;
- paragraaf 5.8.2: de conclusies uit het reeds uitgevoerde akoestisch onderzoek met betrekking tot laagfrequent geluid zijn toegevoegd;
- paragraaf 5.10.2: de effecten van het beperkt gewijzigde tracé van de kabels, de inrichting van het hoogspanningsstation en de ligging van het opstijgpunt op de 0,4 microteslacontour zijn in bijlage 12 Magneetveldonderzoek opgenomen;
- de afbeeldingen 1.2, 1.3, 2.1, 2.3, 2.4, 2.5, 2.6, 2.7, 4.6, 5.4, 5.8, 5.9, 5.10, 5.11, 5.13, 5.14 en 5.15 en diverse figuren in de onderzoeken in de bijlagen zijn als gevolg van een beperkte aanpassing van het tracé van de kabels, de inrichting van het hoogspanningsstation en de ligging van het opstijgpunt bij de bestaande hoogspanningslijn bij Bolsward in verband met de verdere technische uitwerking van het project aangepast.

Regels:

- artikel 1 Begrippen, 1.1 Plan: 'NL.IMRO.0000.EZKip19NWF-2000' gewijzigd in 'NL.IMRO.0000.EZKip19NWF-3000';
- bijlage 1: in verband met een update van de stationsindeling in figuur 6 van het Landschapsplan, is het Landschapsplan vervangen.

Verbeelding:

- de dubbelbestemming Leiding- Hoogspanningsverbinding voor het tracé van de kabels is aangepast in verband met de verdere technische uitwerking van het ontwerp van het project;
- de enkelbestemming Bedrijf – Hoogspanningsstation is aan de zuidzijde minimaal aangepast in verband met de nadere uitwerking van de inrichting van het hoogspanningsstation;
- de enkelbestemming Verkeer is aan de noordzijde minimaal aangepast in verband met de aansluiting van de ontsluitingsweg op de nader uitgewerkte inrichting van het hoogspanningsstation;

- de enkelbestemming Bedrijf – Opstijgpunt voor de locatie van het opstijgpunt is aangepast om de realisatie en het onderhoud van de kabelverbinding, opstijpunten, masten en lijnen veiliger uit te kunnen voeren. Hiervoor is ook de dubbelbestemming Leiding-Hoogspanningsverbinding voor de ligging van het kabeltracé ter hoogte van het opstijgpunt beperkt aangepast;
- de dubbelbestemming Waarde – Archeologie is aangepast in verband met de resultaten van het verdere uitgevoerde archeologische onderzoek;
- ten slotte is het IDN-nummer in de stempel op de verbeelding aangepast aan de status van het plan.